

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

PANEL

“TERÖRÜN DEĞİŞEN YÜZÜ”

25. 02. 2016

PANELİSTLER

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI
Başkent-SAM Müdürü

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Uğur GÜNGÖR
Başkent Üniversitesi
Başkent-SAM Yönetim Kurulu Üyesi

Ercan ÇİTLİOĞLU
Başkent-SAM Uzmanı

PANEL YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Yelda DEMİRAĞ
Başkent Üniversitesi SİBU Bölüm Başkanı
Başkent-SAM Yönetim Kurulu Üyesi

Yer: Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Stüdyosu
Eskişehir Yolu 20. km Bağlıca Kampüsü 06810-ANKARA
Tel: 0312-246 67 33 Faks: 0312-246 67 35
e-posta: sam@baskent.edu.tr, sam.baskent.edu.tr

OTURUM BAŞKANI- Sayın Rektör Yardımcım, Devlet Bakanım, Sayın hocalarımız, öğrencilerimiz, tüm değerli katılımcılar; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi'nin düzenlemiş olduğu “*Terörizmin Değişen Yüzü*” konulu panelimize hoş geldiniz.

Bu hafta neden bu konuyu düşündük? Çünkü biliyorsunuz çok kısa bir süre önce 17 Şubat günü, henüz 8 gün geçti üzerinden, Ankara’da çok büyük bir patlama yaşadık. 29 ölü, çok sayıda yaralı. Bu vesileyle tüm ölen şehitlerimize ve vatandaşlarımıza başsağlığı diliyoruz, yaralılara acil şifalar diliyoruz. Onun yine öncesinde biliyorsunuz 10 Ekim günü Ankara Garı’nda yine büyük bir patlama olmuştu. O arada 13 Kasım’da Paris’te yine çok büyük bir patlama oldu. Dolayısıyla terör günümüzdeki en önemli sorunlardan bir tanesi; dolayısıyla bu küresel sorunu bugün farklı boyutlarıyla masaya yatıralım istedik.

Birbirinden değerli katılımcılarımız var. Müsaade ederseniz ben kısaca kendilerinin özgeçmişlerini vermek istiyorum. Sonrasında sunumları için 15’er dakika süre vereceğiz. Öncelikle ilk etabı döneceğiz. Soru-cevap kısmında biraz daha açarız konuları diye düşünüyorum.

İlk konuşmacımız Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sadi Çaycı. Kendisi lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde tamamladıktan sonra, yüksek lisans eğitimini Virginia’da Amerika Birleşik Devletleri Kara Kuvvetleri Adli Müşavirlik okulunda yaptı. Ayrıca ikinci bir yüksek lisansı da Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde tamamlamıştır. 1994 yılında yine Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora unvanı almıştır. 1973-2004 yılları arasında askeri hâkimlik yapmış, albay olarak emekli olduktan sonra kendi isteğiyle, bir yıl Genelkurmay Başkanlığı adli müşaviri olarak çalışma hayatına devam etmiştir. 2004-2008 yılları arasında Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi’nde uluslararası hukuk danışmanı olarak görev almıştır. Kendisi 2009 yılından beri aramızdadır; Başkent Üniversitesi’ndedir. Halen Hukuk Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve Kamu Hukuku Bölüm Başkanlığı görevlerini yürütmektedir. Dediğim gibi, aynı zamanda da Stratejik Araştırma Merkezi Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu üyeliği yapmaktadır.

İkinci konuşmacımız Doç. Dr. Nihat Ali Özcan, Kara Harp Okulu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora derecelerini de Dokuz Eylül Üniversitesi’nden almıştır. Doç. Dr. Özcan Türk Silahlı Kuvvetleri’nden Binbaşı rütbesiyle kendi isteğiyle emekli olduktan sonra çeşitli araştırma

merkezlerinde terörizm ve Ortadoğu konulu çalışmalar yapmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Milli Güvenlik Akademisi, Harp Akademileri ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nde dersler vermektedir. Çeşitli kurumlarda strateji geliştirme danışmanlığı görevinde bulunmaktadır. 2005 yılından itibaren de TEPAV'da çalışmalarını sürdürmektedir.

Üçüncü konuşmacımız Doç. Dr. Uğur Güngör, 1987 yılında Kuleli Askeri Lisesi'nden, 1991 yılında Kara Harp Okulu'ndan mezun olmuştur. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisansını, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde de doktora öğrenimini tamamlamıştır. 1997-2004 yılları arasında Kara Harp Okulu'nda, 2000-2001 yılları arasında da Azerbaycan Kara Harp Okulu'nda öğretim elemanı olarak görev yapmıştır. 2008 yılına kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli kademelerinde kıta ve karargâh subaylığı görevlerinde bulunmuş, 2008-2010 yılları arasında Genelkurmay Başkanlığı Uluslararası İlişkiler Danışmanı, 2010-2011 yıllarında Afganistan Kabil Bölge Komutanlığı'nda Mentör olarak görev yapmıştır. 2011 yılında TÜBİTAK bursu kazanarak Princeton Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak bir yıl süreyle doktora sonrası çalışmalarda bulunmuştur. 2012-2014 yılları arasında NATO Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi'nde Harekât Şube Müdürlüğü ve Kurmay Başkanlığı, 2014-2015 yılında Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Danışmanlığı görevlerinde bulunmuş ve 2015 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri'nden albay rütbesiyle kendi isteğiyle emekli olmuştur. Uluslararası güvenlik ve terörizm konusunda yazılmış birçok yerli ve yabancı yayınları bulunan Uğur Güngör, 2004 yılında doçent olmuştur. Halen Başkent Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu müdürü olarak görev yapan Uğur Güngör, Başkent Üniversitesi ve Kara Harp Okulu'nda dersler vermekte, NATO Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, TSK Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezi, Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi'nde misafir öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu üyesidir.

Sayın Ercan Çitlioğlu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Stratejik ve İşletme İktisadi Enstitülerini bitirmiştir. Oxford Üniversitesi'nde dil eğitimi görmüştür. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile Başbakanlık'ta Araştırma ve Koordinasyon Daire Başkanlığı, Özel Kalem Müdürlüğü, Londra Büyükelçiliği Basın ve Enformasyon Müşaviri, Basın Yayın ve

Enformasyon Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmıştır. 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı'na sivil görevli olarak katılarak, gazi unvanıyla ödüllendirilmiştir.

İran'da İnto'da eğitimci olarak görev yapmış, 1984-85 yıllarında Basın İlan Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 1985 yılında istifa ederek devlet görevinden ayrılmış, Konya Selçuk Üniversitesi, Yeditepe, Yaşar, Doğu Akdeniz, Uluslararası Kıbrıs üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. NATO Kuruluşu Terörizmle Mücadele ve Mükemmeliyet Merkezi'nde 9 yıl Akademik Danışma Kurulu üyeliği görevini icra etmiş, Milli Güvenlik Akademisi'nde dersler vermiştir. Bir süre ASAM'da danışmanlık yapmıştır. Çitlioğlu Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Silahlı Kuvvetler Akademisi ile Harp Akademileri'nde dersler vermektedir. Yakın Doğu Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezleri'nde yönetim kurulu üyeliği görevlerini sürdüren Çitlioğlu, Ankara Üniversitesi Politik Psikoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi Danışma Kurulu üyesidir.

1978 yılında araştırma alanında “*Yılın Adamı Ödülü*”nün de sahibi olan Çitlioğlu, Ermeni ve Kürt terör örgütleri, PKK ve ASALA, Hizbullah konularında 11 kitabı bulunmaktadır.

Sadi Hocam ilk sizinle başlayalım isterseniz. Süreniz 15 dakika. Buyurun.

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI- Tekrar hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ana başlığımız terörizmin değişen yüzü. Benim özel bakış açım, bugünkü resimden ortaya çıkan silahlı çatışma hukukuyla ilgili sorunlara özet de olsa bir şekilde bakmak.

Şimdi sadece bizim ülkemiz değil, bölgemize baktığımız zaman durumun ne halde olduğunu hepimiz görüyoruz. Türkçemizde bir deyim var: “*Arapsaçına dönmüş olmak*”. Gerçekten şu anda bizim içinde bulunduğumuz bölgedeki durum herhalde ancak böyle ifade edilebilir. Hem siyasi hem askeri hem hukuki bakımdan her türlü boyutuyla bir Arapsaçı durumu var.

Bu bize tabii konuşma konularımız açısından örnek malzeme de sağlıyor. Gerçekten günümüzde konu başlığımızın özü terörizm olmakla beraber, terörizmin gelişimi mi diyelim evrimi mi diyelim, vekil yoluyla savaş, vekâleten savaş diye bir kavramdan artık söz ediyoruz. Herkes gizli ve örtülü harekât diye bir şey olduğunu yavaş yavaş öğrenmeye başladı. Terörizm bütün bunların arasında sade bir kavram olarak kaldı gibi görünüyor.

Bunu daha somutlaştıralım. Suriye'deki duruma baktığımız zaman, -bunu basındaki bilgilerden özetleyerek yaptım- şu anda Suriye topraklarında kaç türlü çatışma devam ediyor aynı anda: Başlangıç bir diktatörlük rejimine karşı ayaklanma. Buna ek, Sünni ve Şiiiler arasında mezhep çatışması, üçüncü bir boyut Sünni Arapların kendi aralarında, kendilerinin de bütününe zarar veren çatışmalar; bu karmaşa içinde Suriye'de yaşayan Kürtlerin kendilerine bir anayurt edinme çabaları ve bundan kaynaklanan çatışmalar. Bölgesel düzeyde, Suudi Arabistan ve Türkiye'yle İran'ı karşı karşıya getiren, vekiller eliyle yürütüldüğü söylenebilecek bir başka çatışma. Son olarak da Küresel boyutta, taraflarını Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonunun oluşturduğu jeopolitik yarışın Suriye'deki yansımaları.

Tabii ana konumuz terör olunca, terör örgütü kavramına yine hukuki ve günlük örnekler bakımından bakmamız gerekiyor. Pek çok isimleri hepimiz ezbere biliyoruz. Hamas, Hizbullah, Kolombiya'dan FARC; DHKP/C, TİKKO, TKP-ML... saymakla bitmeyecek kadar çok. Şimdi hukukçu açısından baktığımız zaman sorun şurada: Terör örgütü deyimini kullanıyoruz da, acaba bizim hukukta aradığımız somut ölçütlere - tanımlara uygun olarak mı bu deyimleri - söylemleri yapıyoruz? Yoksa, hukuk dışı gerekçelerle ve kendi perspektifimize veya beklentilerimize göre değişik yorumlar yaparak işleri iyice karıştırıyor muyuz? Bunun örnekleri var. Şimdi Hamas dedik, Hizbullah dedik, FARC dedik. Terör örgütleri listelerine baktığımız zaman, bu ismini saydığım üç örgüt, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'nın terör örgütleri listesinde var. Ama Türkiye'nin terör örgütleri listesinde bunlar yok?

DHKP/C'den söz etmek mümkün, Doğu Türkistan Kurtuluş Örgütünden söz etmek mümkün. Rusya Federasyonu'nun uygulamalarına baktığımız zaman bunlar terör örgütü. İngiltere listelerine baktığımız zaman bizi ilgilendiren örgüt olarak DHKP/C'yi görüyoruz. Şimdi çok daha ilginç bir başka örnek: Bizim bildiğimiz Ülkü Ocakları, Azerbaycan ve Kazakistan kayıtlarında terör örgütüdür. Ama bizim yine çok sık işittiğimiz TİKKO, TKP/ML, ML-KP var ve bu örgütlerin isimlerine yurtdışında bir yerde rastlanmıyor terör örgütü olarak. Demek istediğim şey şu: Demek ki hukuk kavramı olması gereken birtakım kavramlar uygulamada tamamen hukuk dışı ölçütlere ve anlayışlara dayalı olarak, deyim yerindeyse sulandırılmış bir vaziyette karşımıza çıkarılıyor.

Bunun uzantısı da var. Terörist deyimini kullanıyoruz, gerilla terimini duyuyoruz, yabancı veya terörist savaşçılar söylemlerini duyuyoruz. Bunların ne anlamda kullanıldığı ve kullanıldığı zaman etki ve sonuçlarının ne olabileceği konusunda çok sağlıklı bir bilgi sahibi

olduğumuzu söylemek mümkün değil: Sadece hukuki nedenlerle değil, hukuk dışı, siyasi vb. etkenlerin bu söyleme daha çok yol açması ve dayanak olması nedeniyle.

Ben Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ronald Reagan dönemindeki bir karikatürü hatırlıyorum. O dönemde Amerika Orta ve Güney Amerika’da çok sayıda gizli - örtülü, çok boyutlu istihbarat faaliyetlerinin içinde olan bir konumdaydı. Nikaragua’da olanları çoğu kimse duymuştur, ABD’nin “Kontra”lara yardımıyla ilgili. O dönemde çıkan bir karikatürdü bu. İki resim var, sözlük sayfaları olarak hayal edin. Birisinde terörist, birisinde gerilla resmi, altında teröristin ve gerillanın tanımları var. Tanımlar aynı, yalnız, cümlelerin başında bir ek yarı cümleler var: Bizim hoşlandığımızı yapanlar gerilladır, bizim hoşlanmadığımız şeyleri yapanlar teröristtir şeklinde. Gerçekçi bir yaklaşımdı.

Günümüz olaylarında, başta din olmak üzere, değişik nedenlerle bölgesel rekabetin de etkisi var. 70’li yıllarda, dünyanın her tarafında dolaşıp da örgütlerin içinde savaş veren mücadele veren profesyonel devrimciler vardı. Şimdi onun bir benzerini tekrar görüyoruz, “*yabancı savaşçılar*” adı altında. Her taraf bunlarla dolu; ta eski Yugoslavya’nın dağılması sürecinden başlayarak, günümüzde Suriye’deki Irak’taki duruma kadar her yerde bunları görüyoruz. Bunlar bir bakıma üçüncü taraf devletlerin örtülü faaliyetlerinin de izleridir göstergeleridir aslında.

Şimdi, terörle mücadelede bizim yanılğalarımızdan birisi şurada: Bir örgüt var, eylemler yapıyor, terör örgütü. Biz bu nitelendirmeyi sabit bir nitelendirme gibi algılıyoruz. Bir örgüte terör örgütü dediysek, sanki bu hep öyle kalırmış gibi. Oysa gerçek durum öyle değil, aynen hava raporu gibi, koşullarla değişen değişik nitelendirmeler olabilir. Şu anda Kuzey Suriye’deki PYD’nin durumlarını düşünün. O PYD’ye, Suriye merkez hükümeti perspektifinden bakın: Ayaklanma sürecindeki silahlı gruplardan birisi. Bakış açımıza göre, sizin nitelendirmeniz değişeceği gibi, örgütün zaman içinde izleyeceği strateji, uygulayacağı taktiklere göre de hukuki niteliği ve statüsü değişebilir; bunları dikkate almak lazım.

Söylemek istediğim şu: Terör örgütleriyle ilgili yaptığımız bütün nitelendirmeler, mutabık olalım veya olmayalım, yapacağımız bütün değerlendirmeler hep şimdilik ve şimdiki duruma göre kaydıyla geçerli olan, “geçici” nitelendirmelerdir. Bu aynen ihtilal yapmaya, devrim veya darbe yapmaya benzer. Bu grupların eylemleri başarıyla sonuçlanırsa sonuç başka olacaktır, başarısız olursa sonuç başka olacaktır. Ama statüleri, şu anda yaptığımız nitelendirmeleri, hepsi de askıda olan şeylerdir.

PKK, bizi en yakından ilgilendiren örgüttür. Kuruluşu 1978'dir, ama, 1960'dan itibaren mayalanma dönemi vardır bunların: 71 sıkıyönetimi döneminde, Doğu Devrimci Kültür Ocakları diye bir "fikir örgütü" vardır. 80 sıkıyönetimi döneminin hemen öncesi ve devamında da, bunun devamı gibi olan, Devrimci Demokratik Kültür Derneği adı altında bir örgüt vardır. Bu örgütte ayrılıkçı bir fikrîsel taban oluşturulmuştur, kadrolar oluşturulmuştur. Ondan sonra fikir düzeyini terk eden insanların oluşturduğu silahlı çok çeşitli gruplar ortaya çıkmıştır, ama bunların içinde en kalıcı olanı PKK olmuştur.

PKK, zamanla güven kazandıkça, aktivitelerini - eylem alanlarını genişlettikçe, artık basit terör olarak nitelendireceğimiz eylemlerin ötesinde, gerilla taktiklerinin de kullanıldığı bir başka aşamaya geçmişlerdir. Bu süreç, uzun yıllar yükselerek - tırmanarak devam etmiştir. Ama askeri önlemlerin sıklığı ve yoğunluğu sonucunda 90'lı yılların sonlarına gelindiğinde bir denge ve hatta örgütün çökertilmesi diyelim, askeri anlamda pasifize edilmesi anlamında bir sürece girilmiştir ve Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve Türkiye'ye teslimi ile de yeni bir döneme girilmiştir.

Ondan sonraki uzunca bir sessizlik döneminden sonra, çözüm süreci adı altında yeni bir süreç başlatılmıştır. Ama geçtiğimiz yıldan sonra her şey sanki sil baştan olmuş, değişik gerekçelerle, yeniden bir çatışma dönemi başlatılmış ve devam etmektedir.

Güncel durumda PKK halen varlığını sürdürmektedir ve üstelik çok çeşitli alanlarda, çok çeşitli isimler altında, PKK artık sanki bir şemsiye örgüt haline gelmiştir. Nasıl El Kaide ve bağlı bir sürü şubeleri varsa dünyanın pek çok yerinde, onun gibi bir şey olmuştur. İran'da bir kolu var, Suriye'de bir kolu var, başka yerde bir kolu var ve terör yöntemlerine dayalı silahlı mücadeleleri devam ediyor.

Şimdi hukukçu olarak, silahlı çatışma hukuku açısından baktığımızda, hangi dönemi inceliyorsak, o dönemdeki stratejik durumu nitelendirmemiz, bir isim vermemiz gerekiyor. Barışta mıyız, bir ayaklanma mı yaşıyoruz, milletlerarası olmayan silahlı bir çatışma içinde miyiz? Eğer öyleyse de bunun derecesi ne? Düşük düzeyli bir çatışmada mıyız, yüksek yoğunluklu bir çatışma içinde miyiz? Bunların hepsinin silahlı çatışma hukuku içinde karşılığı var ve silahlı çatışmanın tırmanmasının aşamaları olarak düşünürseniz, her aşamasında da uygulanması gereken hukuk kuralları var. Türkiye dahil, hükümetler, kendi ülkelerindeki fiili durum ne kadar kötü olursa olsun, genellikle böyle nitelendirmeleri kabul etmek istemezler, bundan kaçınırlar. Bunun sonucunda, maalesef, güvenlik güçlerinde görev alan

personel hukuki yetki ve sorumluluk gerektirebilecek eylemlerde bir bakıma ortada kalır. Tıptaki teşhis ve reçete kavramlarına benzetebiliriz. Hastada kötü huylu ve yaygın tümör tespit edilmiş, ama hükümetler eczaneden soğuk algınlığı reçetesiyle kanser ilacı istiyorlar. Hukuki durum aynen budur. İşte, terörle mücadele bakımından da, gerçek durumun ismini - nitelendirmesini koymazsanız, hukuk size onun gerektirdiği yetkiyi tanımaz. Bugünkü sorunlardan birisi bu. Her halde, ilk muhatap olacağımız hukuk kuralları da insan hakları hukukudur. Günümüzde insan hakları hukuku öyle kavram ki, savaşta da barışta da uygulanması gerekiyor. Sadece –gerçek- olağanüstü dönemlerde, ilgili hükümlerde belirtilen ölçütlere göre, bu kuralları gevşetme – esnetme – bazen de askıya alma (“derogation”) yetkisi hükümetlere tanınmıştır. Ama böyle bir durum –hukuksal olarak- şu anda bizim ülkemizde söz konusu değil. Çünkü anayasa ve ilgili kanunlarda yazılı olağanüstü yönetim usullerine, olağanüstü hal / sıkıyönetim için gösterilen ölçütlere – eşiklere rağmen, resmen, ne sıkıyönetimi ne de olağanüstü hali gerektiren bir durum olmadığı kabul edilmektedir. O zaman hukuk size olağan kolluk yetkileri dışında hiçbir yetki vermez ve nitekim şu anda güvenlik kuvvetleri, İl İdaresi Kanunuyla sınırlı yetkilerle, çok ciddi bir silahlı mücadeleyi yürütmek durumunda kalmaktadırlar. O da tabii büyük güçlükler doğurmaktadır. İl İdaresi Kanunu yeterli görülmektedir. Aslında bu konunun sorumluluğu sadece bugünkü hükümete ait de değildir. Çünkü geçtiğimiz dönemlerde, sadece siyasi nedenlerle, aslında fiili durum değişmediği halde sıkıyönetim kaldırılabilmesi için, Sıkıyönetim Kanunundaki önemli hükümler OHAL Kanununa dahil edilerek, sıkıyönetim kaldırılmıştır. Birkaç zaman sonra, aynı neden ve gerekçelerle ve aynı yöntemle, bu defa –yine hukuksal değil, salt siyasal nedenlerle- olağanüstü halin kaldırılması gerekli görüldüğü zaman, tekrar söylüyorum: Aslında fiili tehdit koşulları değişmediği halde, Olağanüstü Hal Kanunundaki hükümler İl İdaresi Kanununa dahil edilmiştir. Dolayısıyla şu anda değil olağanüstü hal, savaş hali de ilan etseniz, fiiliyatta bugünkünden başka alabileceğiniz pek bir önlem - yetki bırakılmamış durumda.

Güncel durum ve uygulanmakta olan askeri önlemlere gelince: Elbette doğrudur, gereklidir. Hedef örgüt kapsamlı silah – araç – gereç ve donanıma sahip, yerleşmiş, hatta yerin altına –teknikğine uygun- tahkimat yapacak kadar deneyimli ve eylem halinde. Bir devletin buna karşı gerekli ve ölçülü cevabı vermesinden daha doğal bir şey olmaz. Bu, açıktır. Ama burada bizim yanlış yaptığımız şey, bu konuyu sadece bir askeri ve güvenlik sorunu boyutuyla ele alıp, “ezersek eğer” bu sorun biter gibi bir yaklaşım içinde olmamızdır.

Bırakın ayaklanma düzeyindeki bir silahlı hareketi, basit bir terör örgütü bile kendi başına bir deliller topluluğu değildir; hedefleri ve eylem türleri rastgele değildir. Özellikle terör, tam tersine, son derece zeki bir ekibin sahnelediği, şiddete ve dehşete dayalı bir tiyatrodur. Dolayısıyla öncelikli –acil mücadele alanı kolluk önlemleri olmakla birlikte, asıl mücadele ve çözüm alanının siyaset ve toplumla ilişkilerin geliştirilmesi olması gerekecektir. Bizim bu konularda önemli eksikliklerimiz var. Devletle toplum ilişkilerinin niteliği bağlamında önemli eksikliklerimiz var.

Ben şimdilik bu kadar söylemiş olayım süreye riayet icabı. Burada konuşmamı bitiriyorum, çok teşekkür ediyorum. Sonra gerekirse ekler yaparız.

OTURUM BAŞKANI- Sayın hocam ben çok teşekkür ederim, başta süreye riayet ettiğiniz için. Zaten orada saatinizi de kendiniz kurmuşsunuz, onun için hiç müdahale etmedim.

Sayın Prof. Dr. Çaycı, değişen koşullara göre terörün ve teröristin tanımını hukuki niteliğinin ve statüsünün nasıl değiştiğini 15 dakikalık süre içerisinde son derece güzel anlattı. Aslında terörle mücadele edebilmek için, çok kestirme birtakım çözüm önerileri de sundu.

İkinci konuşmacımız Sayın Doç. Dr. Nihat Ali Özcan. Buyurun hocam.

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN- Ben aslında Sadi hocamın kaldığı yerden devam ettireyim. Çünkü sonuçta terör ve terörizm meselesinin çok boyutu var. Bunlardan biri hukuki boyutu, ben biraz daha teknik ve siyasi boyutuna bakmak istiyorum.

Şimdi aslında biz bu terörizmin tanımı konusunda güvenlik çalışmaları açısından ciddi bir sıkıntı var. Çünkü terörizmi tanımlama konusunda ortak bir görüş yok. Ortak bir görüş olmamasının sebebi de, aslında gayet basit. Çünkü biz geleneksel olarak çok ortak görüşe yakın bir tarifte, politik bir amaç gerçekleştirmek için şiddet kullanma ya da şiddet kullanma tehdidi diyoruz.

Şimdi burada işi berbat eden şu politik amaç; çünkü bu politik amaç, biraz önce Sadi hocamın dediği gibi, bazılarının hoşuna gittiğinde çıkarlarına uygun geldiğinde, onu terörün dışında bırakıyor, ama bazılarının oradaki politik hedef işine gelmediğinde onu terörizm olarak yaftalıyor. O yüzden de biz kimin terörist olup olmadığını tanımlayanın ya da bu sıfatı kullananın konumlandığı yer, duruşu ve çıkarlar ilişkisinden anlamaya çalışıyoruz. Ama

buna rağmen tabii ki ortak olan bir payda var. Yani sonuçta şiddet içerecek ve politik bir amaç olacak.

Şimdi bu şiddet içirme ve politik bir amaç, terör örgütleri tarafından, yani devlet karşısında zayıf olan taraflarca tercih edilen bir yöntem, bir metot, bir strateji. Yani bir politik amaç var sizi oraya götürecektir, o yolculuğunuzu yaptıracak olan yöntem o hedefinizi gerçekleştirecek olan. Şimdi aslında bu tabii tarihsel süreç içerisinde eski bir hikâyenin yeni bir yüzünü konuşuyoruz. Şimdi yeni yüzünü konuşuyoruz, çünkü birçok yeniyi ortaya çıkaracak gelişme var.

Şüphesiz ki tarihe bakarsanız, işte modern anlamda Fransız İhtilali'nden sonra, arkasından Rusya'da, daha sonra yeni bir dalga olarak 60'larda ve İran İslam Devrimi ile beraber 1979'dan itibaren farklı motivasyonlarla hareket eden terör örgütleri görürsünüz. Bir kısmı etniktir, bir kısmı ideolojik sınıfsal temellidir, bir kısmı da bugün olduğu gibi dini ya da mezhebi motivasyonla hareket ediyordur.

Fakat bunları daha karmaşık hale getiren ne? Günümüzdeki mevcut gelişmeler. Şimdi günümüzde ne var diye baktığımız zaman, mesela teknoloji. Teknoloji terör örgütlerine inanılmaz bir kapasite kazandırıyor. İşte ister iletişim teknolojilerinden söz edin, isterseniz çifte kullanımlı malzeme teknolojilerinden. Mesela en çok kullandığım örneklerden biridir, suni gübrenin patlayıcı olarak kullanılması meselesi. Bununla ilgili bilgi merakınız varsa, internete girin açık maden işletmeciliğinde suni gübrenin patlayıcı olarak kullanılmasına ilişkin maden fakültelerinin dergilerinde yazılmış onlarca makale bulursunuz. Gübreyi nereden bulursunuz? İşte Bauhaus'a gidin, oradan istediğiniz kadar alabilirsiniz, çok da ucuz. Türkiye'nin yıllık bu suni gübre kullanımı da 10 milyon ton. Yani rakamları anlama açısından söylüyorum. Yani 10 tonluk bir milyon kamyon dolusu gübre kullanıyor Türkiye. Bunun için işte benzinciden 2 litre mazot alıp, evde suyu ısıttığımız bir kabın içerisinde biraz daha yoğunlaştırıp, işte Bauhaus'tan bahçe bölümünden aldığımız gübreyi karıştırıp, kendi patlayıcınızı evde yaparsınız. Onu da internete yazıyor. Tavsiye ederim fazla dolanmayın, çünkü CIA de sizi takip ediyor nerelere girdiniz diye. Ama merakınız varsa bunu yapabiliyorsunuz. Dolayısıyla teknoloji, çıktı kullanımlı teknoloji teröristlerin hayatını ve kapasitelerini ciddi anlamda artırdı.

Başka ne artırdı? Mesela bizim komşularımız gibi, işte uluslararası seçilen derslerinde mutlaka görüyorsunuz. Çevremizde ya da dünyanın bazı yerlerinde merkezi otoritelerin

çökmesi; yani başarısız hükümetler, başarısız devletler, çökmüş devletler bu tür örgütlerin ani ve hızlı bir biçimde organize olarak güç devşirmelerini, ama küreselleşmenin kayığına da binerek, bunu dünyanın her yerine hem fiziki hem de fikri olarak yayma imkânını da beraberinde getirdi. Yani hem teknoloji, küreselleşme, uluslararası sistemdeki büyük kara delikler, devletlerin çökmüş olması. Bütün bunlar işte beraberinde terörizme bir kapasite kazandırdı. Bu kapasite sadece etki etme manasında değil. Çünkü bu kapasiteyi de politik bir amaç için kullanıyor.

Şimdi bu kazanılan kapasite, baktığımız zaman birkaç niteliği de beraberinde getiriyor. Bunlardan bir tanesi, hibrit. Biraz önce Sadi hocam da sözünü etti, yani basit sokak gösterilerinin hızlı bir biçimde politik bir şekle de dönüşmesinden, bildiğimiz klasik işte suikast içeren terörizme, canlı bombadan işte bir gerilla savaşıdan sivil savaşa kadar hepsinin birbirinin iç içe girdiği, birbirini tetiklediği bir dünyadan söz ediyorum. Şimdi biraz önce Suriye söylendi. Suriye’de neleri cımbızla terör, nelerin gerilla savaşı, nerenin biraz yarı konvansiyonel, kimin konvansiyonel savaş olduğu, kimin gerçekten özgürlükle ilgili sivil protesto olduğu konusunu zamana ve mekâna değiştiriyorsunuz. Dolayısıyla ortaya bir hibrit yapı çıkıyor. Yani işte elektrikli... Elektrikle çalışması gibi, şiddet de kendi içinde bu manada bir hibrit nitelik kazanıyor.

İkincisi, mozaik. Yani mozaikten kastım şu: Mesela terör bitip de gerilla savaşı başlamıyor. Bazen terörle gerilla savaşı iç içe çalışıyor, bazen bir yerde gerilla savaşı oluyor terör yeni bir alana yayılıyor. Ona bakıyorsunuz internet aracılığıyla daha geniş bir alana farklı boyutlarına işi götürüyor. Eğer işin içine bir de siber alanı katarsanız, hiç fiziki olarak varlık göstermeden bile karşı tarafı şiddet kullanmaya ya da şiddet kullanmak tehdidiyle politik bir amaca itmeniz mümkün hale geliyor. Şimdi bu haline de baktığımızda, ortada mozaik bir yapı var. Yani bir haritayı önünüze aldığımızda, sabahleyin yaptığımız mozaik harita akşama değişiyor. Bizde buna ciddi anlamda bir akışkanlık var demek oluyor. Bu akışkanlık da, yani hem hibrit hem mozaik aynı zamanda akışkan olan bu terör tehdidi, ciddi anlamda tabii bazı tanımlama, anlama ve karşı koyma stratejinizi ciddi manada etkiliyor.

Tabii buna bir uyum sağlayabilecek bir yere koymanız gerekiyor. Çünkü son tahlilde terör herkesin hayatını bir biçimde etkiliyor. Çünkü bildiğimiz gibi terör sembolik bir iş, bir tiyatro yaratma işi. Yani bununla bir tiyatro sergiliyorsunuz, bir oyun sahneye koyuyorsunuz. Bu sahneye koyduğunuz bir drama, bir anlamda izleyicileri etkilemeyi hedefliyorsunuz. Ama eğer tek bir izleyiciye tiyatro gibi yaparsanız, bu salondakiler etkilenir. Peki, buna bir sinema

koyarsanız işin içerisine, o zaman sinemayı DVD'ye, internete yüklediğinizde, birdenbire küçük bir dramanın aslında milyonlara ulaşabilecek teknolojik bir imkânlar dünyası olduğunu da görürsünüz.

Hatırlayın, adam Suriye'de bir tane kurban, kırmızı elbisenin içerisinde ya da turuncu, bir tane fail elinde bıçakla silah... Onu genelde derslerde gösteriyorum birkaç dakika. Orada Obama'ya posta adıyor. Obama kim? 1 trilyon dolarlık bir savunma bütçesinin, yılda da yaklaşık 70 milyar dolarlık istihbarat bütçesinin sahibi, dünyanın bir numaralı patronu... Obama'ya işte sıradan bir insan, elinde bir bıçak bir kurbanla, bir tane de iyi çalışan bir cep telefonu varsa, onunla bir çekim yapıyor. Söylemleri de seçmiş, bir tiyatro sergiler gibi, kıyafetler tavrı, arkada bir çöl manzarası, onunla Obama'ya bir mesaj veriyor. Aslında yaptığı iş çok basit, üç kişilik bir takım halinde çalışıyor, ama teknoloji onu... Youtube'a girer bakarsanız, öyle tahmin ediyorum ki şu anda 950 ya da neredeyse 1 milyar defa seyredilmiş. Demek ki bir tiyatro sergiliyorsunuz, o teknoloji ciddi anlamda milyonlarca kitleye ulaştırılabiliyor; tamamen sembolik bir iş.

Şimdi bunun hibrit olması, dinamik olması ve mozaik olması, tabii ki buna cevap verecek olanların da kendi zihin dünyalarını, kendilerini değiştirmeyi zorunlu hale getiriyor. Şimdi bunu nasıl yaparız? İşte hukukla ilgili olan tartışmaları hoca söyledi. Hukukla ilgili tartışmalara baktığınızda, henüz zihinsel olarak buna hazır değiliz. Çünkü hukuk sonuçta zaman, mekân kavramıyla kendini sınırlamaya çalışıyor, ama bu sorun elinizden jel gibi sürekli şekil değiştirerek farklı bir yerlere doğru akıyor. Onunla baş edebilmeniz için mevcut anlayışınızdaki yapılarla cevap veremiyorsunuz.

Başka... Kurumlar buna hazır değil. Yani kurumlar mekanik ve geleneksel anladığımız manadaki parametrelerle ve tanımlarla çalışıyor. Mesela devlet diyorsunuz, size devletin sınırlarını anlatıyor. Vilayet diyorsunuz, vali bey kendi sınırlarını anlıyor. Ama vali beyin anladığı sınırla, bir başka kanalın anladığı sınır kavramı, bu teröristlerin zihin dünyasında böyle değil. Onların zihninde böyle bir sınır filan yok. Sınır olmadığı için de, gidebildikleri her yer onlar için eylem alanı, ulaşabildikleri her yer... Fiziki anlamda da değil, düşünce olarak uzanabildikleri her yer aslında kendilerini gösterebilecekleri bir alan haline dönüşüyor. Dolayısıyla kurumlar, zihinler, kurallar, böyle bir soruna cevap verebilecek bir kapasiteye sahip değil.

O yüzden 21. Yüzyılda güvenlik sorunları ve de güvenlikle ilgili tanımlar genişlemekle, derinleşmekle beraber, aynı iki farklı dünyayı eşzamanlı yaşamak zorunda olduğumuz için. Yani bir taraftan bildiğiniz geleneksel tehditler var, işte devletlerin birbirine doğru kaynaklanan. Ama bir taraftan işte dünya görüşünün değişmesiyle beraber, güvenlikle ilgili beklentiler değişiyor. İşte işin içerisine mülteci meselesinden gıdaya, işte salgın hastalıklardan iklim değişikliğine kadar birçok boyut katıyorsunuz. Ama öbür taraftan eski bildiğiniz bir sorun mutasyona uğrayarak, değişime uğrayarak, size yeni maliyetler getirmeye devam ediyor. Siz hiçbir şekilde ne yasal olarak ne kurum olarak, ne zihin olarak ne toplum olarak buna hazır değilsiniz. Dolayısıyla böyle bir gerçeklikle yüzleşmenin, böyle bir sorunla yaşamının maliyetini karşılamaya da hazır değiliz.

Bu nedenle terör meselesinin iyi anlaşılması gerekiyor. Belki son tahlilde en önemli meselelerden biri, bu terörizmle ilgili çalışanlar, bunun çeşitli dönemleri ve dalgalarından söz ederler. Son dalga, yani 79'da İran İslam Devrimi'nden sonra o başlayan dalganın, dini referanslı terörizmin diğerlerinden ayıran özellikler olduğu söylenir; onu daha da etkili hale getiren. Mesela konvansiyonel veya artık klasikleşmiş olan o etnik ya da sınıfsal temelli terörizmden, dini terörizmi ayıran en büyük özellik, bu terörizmin bazı ahlaki normlarla sınırlandırmasının gittikçe zorlaşmasıyla ilgili bir iş. Mesela etnik ya da ideolojik teröristlere, kadın ve çocukları ya da masum sivilleri öldürmeme ya da örgütün belli bir noktaya geldiğinde eylem yapıp yapmama konusunda bazı sınırlamalar getirebilirsiniz. Ama dini terörizmde birey artık yaptığı işin hem kendisi için, hem de inancı için doğru bir şey olduğunu. Hem Allah uğruna, hem de kendini cennete götürecektir bir nokta olduğunu düşünmeye başladığında, maalesef onu sınırlandırma konusunda çok şanslı değiliz.

Diğer bir konu da, özellikle bu mezhep perspektifi açısından, dünyayı okuma biçimiyle ilgili. Dünyayı okuma biçimi dini referanslı olunca, o zaman işte yine akıl bildiğiniz normlar çerçevesinde birtakım sınırlamalar ya da engellemeleri beraber getiremiyorsunuz. Sonuçta belki de en dramatik tarafı, bu yeni terör dalgasını da işte canlı bomba örneğinde görüyoruz. İşte özellikle son zamanlarda Türkiye'nin ardı ardına tanıştığı, işte Suluç'ta Ankara'da iki defa patladığı gibi filan.

Şimdi canlı bombayı bu kadar bizim açımızdan belki de endişe verici hale getiren; tamam insanlık canlı bomba örneğini ilk defa tanımıyor, yani daha önceden de 1960'lar 70'ler boyunca 80'ler boyunca benzer şeyleri gördük, Türkiye de buna yabancı değil. Fakat bu yeni canlı bomba artık savaş meydanlarında da yüksek teknolojiye karşı kullanılan bir yöntem

haline dönüştükçe ve sıradanlaşmaya başladıkça. Çünkü bu kadar çok istatistiğin, özellikle bu 2011 Arap baharından sonra gittikçe hızlı bir biçimde yükselişe geçmiş olması ve bunu yapmaya aday çok sayıda insanın ortaya çıkması, ciddi anlamda bir sorun haline geliyor. Çünkü bunun bir defa başarıya endeksli olması, akıllı bir bomba haline dönüşmesi insanların kendi bedenini ya da kendilerini akıllı bir bombaya dönüştürmesi ki, akıllı bomba deyince içinde bulunduğu fiziki psikolojik iklim ya da tehdit durumunu algılayıp analiz edip, ona göre anlık çözüm üretip, verebileceği maksimum zararın olduğu yerde bulunan bir bombadan söz ediyoruz. Üstelik yarım bir planlama, çünkü geleneksel olarak teröristler bir kaçış planından geri doğru eylemlerini yaparlar, ama canlı bomba böyle bir eyleme ihtiyacı plana ihtiyacı kalmadan gerçekleştiriyor. Dolayısıyla da bu yeni durum da, tabii ister istemez hepimizin kimyasını güvenlik algısını beklentilerimizi ve bu konuyla ilgili tedbirlerimizi ya da algılarımızı değiştirmemizi zorunlu hale getiriyor.

Son cümle; anlaşılan eski bir hikâyenin mozaik hale gelmiş, hibrit akışkan ve fiziki mekâna bağlı olmayan yeni bir boyutuyla yüz yüzeyiz. Tabii ki farklı disiplinler, bu eski hikâyenin yeni yüzüne kendi perspektiflerinden bakmaya devam edecekler.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın hocam çok çok teşekkür ederim. Özellikle terörün değişen yüzünü, şimdi farklı bir anlayışla, yani artık terörün eskisi gibi olmadığı değiştiği ve şimdi değişen bu terör olaylarına ve anlayışına göre ve tekniğine göre diyelim artık, yeni bir anlayışın yeni bir paradigmanın, yeni kuralların kurumların ve yasaların gelmesi gerektiğini, kısa bir süre içerisinde çok güzel anlattı hocamız. Çok sağ olun.

Üçüncü konuşmacımız Doç. Dr. Uğur Güngör. Uğur hocam buyurun.

Doç. Dr. Uğur GÜNGÖR- Sayın Başkan teşekkür ederim

Değerli katılımcılar, saygıdeğer arkadaşlar; hepimizi saygıyla selamlıyorum. Böyle bir panelde terör uzmanı seçkin panelistlerle beraber olmaktan bir onur duyduğumu belirtmek isterim.

Biz stratejik araştırma merkezi olarak ayda bir yönetim kurulu toplantısı yapıyoruz. Üç ay kadar önce Sayın Yönetim Kurulu Başkanımız Prof. Dr. Sadi Çaycı böyle bir konuda panel yapacağız, sunum yapmak ister misin dediğinde, tabii ki memnuniyetle kabul ettim ve konuşmamı da intihar eylemleri konusunda seçtim. İntihar eylemleri konusunun akademik

olarak ne kadar önemli olduğunun o dönemde farkındaydım. Ama bugün, benim için ne kadar alakalı olduğunun henüz farkında değildim.

Çünkü 2008 yılında Genelkurmay karargâhına tayin olduğumda, 2008 yılından 2015 yılına, emekli olduğum yıla kadar 7 yıl boyunca ben de intihar saldırısına uğrayan bu servisleri kullanıyordum. Yedi yıl boyunca aynı saatlerde o servislere binip, arkadaşlarımızla evimize gidiyorduk. O akşam patlamayı duyar duymaz, servisten bir arkadaşımı aradım. İnanın telefonun ne kadar uzun süre çaldığını anlatamam size. Nihayet telefonu açtığında durum nedir diye sordum. Komutanım biz ışıklardan geçtik, arkamızdaki üç ve dördüncü araca, Eryaman servisine maalesef saldırıda bulundular dedi. Ben Yaşamkent servisini kullanıyordum. Bizim arkadaşlarımızın iyi olduğuna sevinirken, öbür taraftan da servislerin kalkışını beklerken servisin önünde dakikalarca sohbet ettiğimiz arkadaşları kaybetmenin üzüntüsü içindeyiz. Dolayısıyla hepinizin huzurunda şehit olan arkadaşlarımıza rahmet, yaralanan arkadaşlarımıza da acil şifalar diliyorum. Bugün huzurunuzda onları tekrar anıyorum ve bu duygu ve düşüncelerle sunumuma başlamak istiyorum.

Gördüğünüz gibi Merasim Sokak, Ankara'da bombalı saldırı, 28 ölü 61 yaralı. Bugünkü gazetelerde çıktı. Maliye Bakanlığı'ndan emekli olmuş bir vatandaşımız daha hayatını kaybetti. 29 arkadaşımız hayatını maalesef kaybetti. Yaralılar hâlâ acil şifa bekliyor.

Gazetelerde diğer bir başlıklar; *“lanet olsun, terör hain yüzünü bir kez daha Ankara'da gösterdi.”* *“Güvenliğin en üst düzeyde olduğu noktada askeri personel taşıyan servis araçlarına bombalı saldırı”* Bunu niye belirtmek istiyorum? İntihar bombacılığı Sayın hocamızın dediği gibi her çeşit. Şu anda hedef bu söylediğim askeri personel, aynı zamanda Silahlı Kuvvetlerde görev yapan sivil personel.

“Kalleşler yine sahnede.” *“Devlet uyudu Ankara patladı.”* *“İstihbarat yok, önleyen yok, yaşamın kıymeti yok.”* *“Daha dört ay önce IŞİD'in 103 kişiyi bombayla katlettiği başkente, dün terör örgütü PKK tarafından da bombayla saldırıldı.”* Hatırlarsanız bir geriye gittiğimizde, Ankara Garı'ndan önce bir başka patlama var, Sultanahmet'te patlama. Burada Sultanahmet'te de malumunuz 11 ölü, 5 yaralı verildi. Sultanahmet'teki patlamada ne askeri personel, ne sivil personel vardı. Tamamen turistik bir kafiye korkutmak ve yıldırmaq, gözdağı vermek amacıyla yapılan bir saldırıydı.

Biraz daha geriye gidelim. 12 Ocak 2016'da Sultanahmet, 10 Ekim 2015'te maalesef Ankara Garı: 103 vatandaşımız, tamamen sivil vatandaşımız, masum insanlar; orada

çalışanlar, yoldan geçenler, orada demokratik hakları için bulunan insanlar. Maalesef bu tanıdığımız fotoğraf hafızalarda yer eden bir fotoğraf. Yani intihar saldırılarının günümüzde ne kadar önemli hale geldiğini gösteren bir fotoğraf. Aynı zamanda bu fotoğrafların sadece ulusal kanallarda değil, derhal CNN International gibi El Cezire gibi uluslararası kanallarda yerini alması da çok önemli.

İntihar bombacılığının bir başka özelliği de, sadece sivil vatandaşlara veya askeri personele değil, aynı zamanda askeri birliğlere saldırıda bulunmasıdır. Bakın Ağrı Doğubayazıt Jandarma Karakolu, 2 Ağustos 2015. Direkt bombalı bir araçla karakola saldırıldı. İki asker şehit oldu, 24 askerimiz de yaralandı.

Yurtiçinden örnekler böyle, yurtdışına baktığımızda; Yelda hocam giriş konuşmasında söyledi, Paris'teki saldırıdan da bahsetti. Ben en son 46 kişinin öldüğü Suriye'deki Humus'taki saldırıyı hatırlatmak istiyorum. Yani sadece Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde bu patlamalar maalesef devam ediyor. O yüzden bugün sizlere intihar bombacılığı konusunda çeşitli bilgiler vermek istiyorum.

Bugün teröristlerin kullandığı eylemlere bakacak olursak, en çok kullanılan eylemler: suikastlar, silahlı saldırılar, adam kaçırma, bombalamalar gibi fiiller. Fakat bunların en etkili, günümüzde en çok kullanılan ise maalesef intihar saldırıları, intihar eylemleri.

Literatüre baktığımızda, intihar saldırısı ifadesi yerine çeşitli ifadeler görebiliriz. İntihar eylemi, intihar terörizmi, intihar bombalaması, şehitlik operasyonu, intihar operasyonu ifadeleri gibi... İntihar bombacısı terimi yerine ise, intihar eylemcisi, intihar teröristi, cinayet bombacısı, canlı bomba, akıllı bomba gibi terimler kullanılmaktadır. Saldırıyı planlayan terör örgütleri tarafından ise bunlar '*intihar komandosu*', '*feda eylemcisi*', '*şehit*' gibi tanımlanmaktadır. Bu eylemlerin isimlendirilmesi, tanımlayanın konuya nereden baktığıyla değişmekle beraber, fiili niteliği değişmemektedir.

İntihar saldırıları, 1982-83 yılında Beyrut'ta yapılan saldırılarla dikkatimizi çekti. 1982'den 2001 yılına kadar böyle saldırılara pek tanık olunmadı ama 2001 yılında İkiz Kulelere yapılan saldırıyla dünyanın gündemine yeniden oturdu. Peki, intihar saldırıları son 30 yıllık bir süreç mi? Hayır, 2 bin yıllık bir tarihi var. İlk intihar saldırılarına baktığımızda Yahudi terör örgütü Sikarileri görüyoruz. Sikariler dinsel terör örgütü olarak ilk intihar saldırısı örneklerini vermişlerdir. M.S. 64-73 yılları arasında bugünkü Filistin topraklarında yaşamışlardır. Adlarını Sika denilen bir hançerden alıyorlardı. Elbiselerinin altında

sakladıkları sikalarla, o dönemdeki Roma lejyonerlerine saldırıda bulunuyorlardı. Tabii sonunda da kendileri de ölüyorlardı.

Bugün baktığımızda aynı saldırı tipine şahit oluyoruz. Bundan iki hafta kadar önce Kudüs'teydim. Kudüs'te eski şehri gezerken, Şam Kapısından içeri girerken yanımda bulunan arkadaşlarım hocam üçüncü intifada, bıçak intifadası başladı, çok ortalıklerde gezmeyelim, Mescidi Aksa da biraz karışık dediler. Biz tabii gitmişken görelim dedik. Geçen akşam TV haberlerinde Şam Kapısı'ndaki Filistinli gencin bıçakla saldırısını görüp de, İsraili askerler tarafından öldürülüşünü görünce, tekrar olayın ciddiyetini anladık. Ekim 2015'den beri 32 İsrailinin bu şekilde bıçak saldırısıyla yaşamına son verilmiş.

Biraz daha ilerlediğimizde Haşhaşi örgütünü görüyoruz. Haşhaşiler de 1090-1273 yılları arasında intihar eylemlerini İran, Irak ve Suriye bölgesinde uyguladılar. Biraz daha yakın tarihe gelelim; yıl 1881, Rus Çarı II. Alexander'ın bombalı bir suikastla öldürülmesi. İkinci Dünya Savaşı'na gelelim, 1944-1945 yılına. Bu sefer devlet eliyle yapılan intihar saldırıları kamikazeleri görüyoruz. Japonlar Pasifik Okyanusu'ndaki Amerikan donanmasına karşı o intihar saldırılarını aktif olarak kullandılar. Dolayısıyla intihar saldırıları 2 bin yıllık bir tarihi geçmişe sahip. 1982-83 yılından itibaren bugün terörizmin değişen yüzünde de önemli bir rol oynuyor.

Peki, bu intihar saldırılarının özellikleri nedir? Bu saldırıların diğer terörist eylemlere karşı avantajları nedir? Bunların motivasyonları nedir, nasıl motive oluyorlar? İntihar terörizmi, her ne kadar fiziksel olarak büyük yıkımlar meydana getirmeyi hedeflese de, bu tür terörist saldırıların ana hedefi psikolojik bir savaş taktiği olarak daha geniş insan kitlelerini korkutmak ve yıldırmaktır. Öncelikle hedef kitle saldırılar sırasında ölenler veya yaralananlar değil, bu saldırıya tanıklık edenlerdir. En önemli özelliği, insanların sayısının çokluğu veya maddi zararın büyüklüğü değil, böylesine bir saldırının toplum, askeri kuvvetler ve aynı zamanda terör örgütünün kendi elemanları için sahip olduğu psikolojik etkinin ölçüsüdür. Başarıya ulaşmış her saldırının terör örgütü üyelerine güvenlik güçleri karşısında yenilmezlik hissi verdiği, bu tür propaganda olduğu ve böylece teröristlerin moral bakımından yükseldiği ve bu tür saldırılara devam etmek için motivasyon sağladığı araştırmalarda belirtilmektedir.

İntihar saldırıları, hepimizin bildiği gibi ucuz ve kolay bir terör yöntemidir. Hatta bir Filistin resmi görevlisinin verdiği bir reçete var. Aynen şöyle diyor: *“Gönüllü bir adam, çiviler, barut, bir elektrik anahtarı ve kısa bir kablo, civa -ki bu termometrelerle hani*

kolaylıkla temin edilebilir- aseton. En pahalısı sadece olay yerine intikal. Yaklaşık toplam 150 dolar diyor.

İntihar saldırılarının üçüncü özelliği terörist örgütler için en etkili bir baskı aracı olmasıdır. Hedef hükümeti politika değişikliğine zorlamak, hükümeti politikasında örgüt lehine değişiklikler yapması için tehdit etmektir. İntihar terörizminde saldıran taraf zayıf, hedef ise daha güçlüdür. Bu nedenle saldıran taraf hükümete baskı kurmak için en kolay ve en ucuz, en etkili yolu seçmektedir. İntihar saldırılarının temel amacı baskı kurmak olduğundan, terör örgütleri bu tür saldırıların etkilerinden faydalanabilirlerse daha çok intihar saldırılarını düzenleyecektir.

Bu tür eylemlerin avantajlarına baktığımızda, önemli kazançlar sağladığını görmekteyiz. Öncelikli olarak sadece az miktarda patlayıcıyla, çok büyük zararlar verilmesi. İkinci olarak, az önce belirttiğim gibi, CNN International'da, bizim kendi ulusal kanallarımızda verildiği gibi, medyanın dikkatini çekmesi. Herhangi bir intihar saldırısı, çok önemli bir haber değeri olduğundan, haber saatlerinde ilk sırada yerini almakta, böylece saldırıdan tüm toplumun haberi olmakta ve korku ve panik toplumu tamamen etkisi altına almaktadır. Sadece saldırı bölgesindeki halk değil, saldırıdan ve saldırının boyutlarından haberdar olan toplumun diğer kesimleri de saldırıyı yaşayanlar kadar olmasa da, önemli ölçüde terör örgütünün kurmak istediği psikolojik baskının altına girmektedir. Terör örgütünün gerçekleştirmek istediği de budur. Kolay ve ucuz yöntemler kullanarak gerçekleştirilen bir bombalı saldırının, baskıcı psikolojik etkisini tüm topluma yaymak.

İntihar saldırılarının terör örgütleri açısından diğer bir avantajı da, saldırının planlanan yer ve zamanda gerçekleştirilebilmesidir. O yüzden "*akıllı bomba*" diye hitap edilmektedir. Eylemci, patlayıcıları vücuduna gizlemek suretiyle, diğer terör eylemcilerine göre son dakika ayarlamalarını çok daha kolay bir şekilde yapabilmektedir. Ayrıca intihar eylemcilerinin bir kaçış planı ve kurtarma timine de ihtiyacı yoktur. Dolayısıyla bu tür saldırıların önlenmesi oldukça zordur. Çok iyi bir istihbarat çalışması gerektirmektedir. Bakın Abdülbaki Somer denilen o cani, 42 gündür bizim şurada 20 kilometre ötemizde, Ankara'ya 45 kilometre mesafede 42 gün yaşamış; 42 gün boyunca her gün aynı yolu kullanarak Kızılay'a gidiyor, Sıhhiye'nin oradan dönüp tekrar gelip keşfini yapıyor. Eğer sıkı bir istihbarat çalışması olsaydı, belki önlenebilirdi.

Abdülbaki Somer'in sorduğu üç yer var. Bugün Kara Harp Okulu'ndaki dersimde de anlattım. Kara Kuvvetleri Komutanlığı neresi, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı neresi, Kara Harp Okulu neresi? O eylemde belki de ilk amacı o servisler değildi. Ama her gün o yolu kullanarak yaptığı keşif sonucunda, o hassas noktayı da gördü. Maalesef istihbarat eksikliği nedeniyle de böyle bir saldırıyı önleyemedik.

Gelelim intihar terörizmin motivasyon unsurlarına. Bugün intihar saldırılarının arkasında daha çok dini motivasyon unsurlarının bulunduğu iddia edilmekte, İslam dinini referans aldıklarını belirten terör örgütlerince sıkça intihar saldırılarına başvurulması, bu tür saldırıların sadece İslami mantelizmle bağdaştırılmasına neden olmaktadır. Ancak bilinenin aksine, intihar terörizminde dünyanın en önde gelen örgütü Tamil Özgürlük Kaplanlarıdır. Sri Lanka'da bulunan Tamil Özgürlük Kaplanları. İstatistiklere göre bu örgüt, 1980 yılından 2001 yılına kadar 186 intihar saldırısının 75'ini gerçekleştirmiştir.

İntihar eylemcisi, saldırıyı gerçekleştirmeden önce iyi bir eğitimden geçmektedir. Eylemci örgüt tarafından verilen planla bir eğitim programı sayesinde intihar saldırısını gerçekleştirmek için her yönden hazır hale getirilmektedir. İntihar saldırısı düzenleyecek örgüt üyesi, saldırısını umutsuzluk nedeniyle değil, kendisinin ailesinin ve örgütünün çıkarları için gerçekleştirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, terör örgütü intihar bombacısını ölüme değil de, ölümünden sonraki sonsuz bir hayata göndermektedir.

İntihar saldırılarını benimseyen terör örgütleri, eylemi düzenleyecek üyesine mükâfatını alacağı ve sonsuza kadar mutlu olacağı bir dünya vadetmektedir. Bu anlayış çerçevesinde hayatını veren eylemci, inançlarının ve dinin savunucusu bir şehit olarak anılmaktadır.

Müsaadenizle ben Pakistan'da yakalanan, yani başarıya ulaşmamış bir intihar eylemcisi ile yapılan röportajı okumak istiyorum.

Sunucu soruyor:

Eğer salıverilirsen tekrar aynı davaya devam edecek misin?

Evet, inşallah.

Düşüncelerinde hiçbir değişiklik yok mu?

Hayır.

Eğer emir gelirse yine aynısını, yani intihar saldırısını yapacak mısınız?

İnşallah.

Bunu kendi iradenle mi yaparsın, yoksa liderin emirleri doğrultusunda mı?

Liderimizin emriyle yaparım. Çünkü onu şeriata göre liderim olarak kabul ettim.

Herkesten intikam mı alacaksın?

Evet, alabildiğim kadarıyla. Kendi ailemi kapsasa bile. Eğer intihar saldırısı yapacaksam ve kendi ailem oradaysa yine de kendimi patlatırım.

İntihar saldırılarında masum Müslümanlar öldürülüyor. Bu durumda uğruna savaştığın insanları da öldürmüş olmuyor musun?

Hayır, cihada katılmayanlar masum değildir. Sadece Mirahşah gibi yerlerde cihada katılanlar masumdur.

Peki, tüm Pakistan'da tek bir masum yok mu yani?

Hayır, öldürmekten tövbe etmeyiz, buna üzülmeyiz. Eğer liderimiz iki kişi öldürmemizi emrederse, bunu yaparken yüzlerce başka insan ölse de bunu gerçekleştiririz.

Bazen intihar saldırıları camilerde gerçekleşiyor ve çok küçük çocuklar da ölüyor.

Niye bu çocukların masum olduğunu düşünüyorsunuz ki diyor intihar bombacısı.

Çocuklar yeni doğmuş, belki büyüyünce sizden birisi olacak.

Hayır, kimse masum değil.

Peki, kaç kardeşin var?

Benimle birlikte dokuz.

İzlediğin yolu biliyorlar mı?

Evet, hepsi Allah'a dua eder.

Sana izin verdiler mi?

Cihat gerektiği zaman izin almak gerekmez.

İntihar saldırılarınızın meşru olduğunu söyleyen bir fetvanız var mı?

Evet.

Hangi âlimler?

İsmi bilmiyorum, ama var.

Kuran ya da hadisle destekli mi?

İntihar saldırılarının meşru olduğunu anlatan Arap bir âlimin yazdığı bir kitap var.

Sunucu diyor ki, peki Kuran intiharı yasaklıyor.

Bombacı, ancak birçok sebep var.

Sen bunu Allah rızası için yaptığını söylüyorsun, ama Hasan Can ve Müftü Sarfaraz gibi âlimler de intihar saldırılarında öldürüldü.

Tüm bu âlimler ne cihada katılıyor, ne de cihada inanıyorlar. Aksine Taliban'ın cihadını lanetliyorlar ve Taliban'a karşı fetva vermişti.

Son soru evli misin?

Hayır.

Evlenmek ister misin?

Hayır, çünkü cennette 70 tane bakire beni bekliyor. Niye burada bir tanesiyle yetineyim ki.

Senin öldürdüğün kişileri de bakireler mi bekliyor?

Hayır, onlar niyetlerine göre yargılanacaklar. Eğer hükümeti desteklerlerse ona göre hesap verecekler. Liderimiz bizi esas hedefimiz dışında ölenlerin hesabının bizden sorulmayacağını söyledi.

Sayın oturma başkanımız dakikayı uyardı. Teşekkür ediyorum, ben de sözlerimi burada sona erdiriyorum. Soru cevapta biraz daha açarız. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Hocam çok teşekkürler. Doç. Dr. Uğur Güngör de, intihar bombacılarının özelliklerini amaçlarını ve nasıl psikolojik olarak hazırlandıklarını anlattı bize. Çok teşekkür ederiz. Tabii durum çok vahim hocam!

Son konuşmacımız Sayın Ercan Çitlioğlu. Buyurun hocam.

Ercan ÇİTLİĞLU- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Aslında gerçekleşen her terör eyleminden sonra gerek medyada, gerek siyaset dünyasında, gerekse kamuoyunda sıklıkla tartışılan bir konu vardır; istihbarat zafiyeti var mı? Hatta biraz önce Uğur hocam da

sunumunda, Ankara’da gerçekleşen son eylemde bir istihbarat zafiyeti olduğundan, güçlü bir istihbarat olsaydı bunun engellenebileceğinden söz etti. Acaba gerçekte böyle mi? Yani güçlü, organize, etkili operasyonel ve taktik bir istihbari faaliyetiniz varsa, terör eylemlerini bütünüyle engelleyebilmek mümkün müdür sorusunun yanıtını yansızlıkla aramamız gerekir diye düşünüyorum.

Çünkü terörizmle mücadelede istihbaratın çok önemli bir rolü olduğu kamuoyu tarafından biliniyor olmalı ki, her eylem sonrası istihbarat zafiyeti tartışmaları gündeme geliyor. Tabii bununla ilgili bir karara ve sonuca varabilmek için, öncelikle istihbari faaliyetler konusunda çok özet bazı bilgileri sizlerle paylaşmak istiyorum. Çünkü istihbari faaliyetleri, faaliyetin niteliği bakımından bir ayrı sınıfta değerlendirebilirsiniz. Faaliyetin niteliği nedir? Askeri olabilir bu istihbari faaliyetler, milli olabilir, istihbarata karşı koyma olabilir. İkinci olarak tehdit oluşturan tehlikenin kaynağı bakımından istihbari faaliyetler yürütürsünüz. Bu içe veya dışa dönük olabilir. İstihbari faaliyetleri aktiflik bakımından kategorize edebilirsiniz. Yani ya pozitif, saldırgan bir istihbari faaliyet yürütürsünüz veya negatif bir istihbari faaliyet. Negatif istihbaratta elde ettiğiniz bilgileri veya mevcut bilgilerinizi korumaya yönelik bir faaliyet yürütürsünüz. Elde edilmiş süresi ve istihbari faaliyetin seviyesine göre bir ayrı tanımlama yapmak mümkün. Burada da stratejik istihbarat, taktik ve operasyonel istihbarat gündeme gelir. Yöntem ve işleve göre bir tanımlama yapabilirsiniz. Burada hep konuştuğumuz veya çok bilinen insana dayalı istihbarat, açık kaynaklara dayalı istihbarat, sinyal istihbaratı, elektronik istihbarat gibi çeşitlemeler yapabilirsiniz ve son olarak konuya göre istihbari faaliyet yapabilirsiniz. Yani askeri istihbarat olabilir bu, diplomatik istihbarat olabilir, politik olabilir, ekonomik olabilir, teknolojik olabilir, biyografik olabilir, sosyal olabilir, karşıımızdaki hasım veya düşman kitlenin zihinsel haritasını çıkarmaya yönelik sosyal bir istihbari faaliyet veya psikolojik istihbari faaliyet yürütürsünüz.

Şimdi bütün bu özet bilgilerden sonra, acaba şu anda karşı karşıya kaldığımız terör eylemleri ve olaylarını engelleyebilmek için, biz bu türlerden hangilerine başvurmak ve hangilerini kullanmak durumundayız dersiniz eğer, hepsini kullanmak durumundayız. Yani faaliyetin niteliği bakımından askeri istihbaratı kullanmak durumundayız. Çünkü karşıımızdaki örgütün -adını koyalım- PKK’nın askeri kapasitesi nedir? Sahip olduğu silah sistemleri nedir? Bu silahları nerelerden, hangi kaynaklardan temin etmektedir? Bu silahları kullanacak olan

militanların eğitim düzeyi nedir? Dolayısıyla olayın askeri yönünü bu şekilde açıklayabilmek mümkündür.

Elbette burada istihbarata karşı koyma faaliyetini de yine PKK'ya yönelik faaliyetlerde dikkate almamız ve uygulamamız gerekir. Bununla ilgili ben çok basit bir örnek verebilirim. Zaman zaman hep gazetelerde ve televizyon haberlerinde görürsünüz. Şırnak'ta 23. Jandarma sınır tümeninden çıkan 50 araçlık konvoy, Silopi istikametine doğru hareket etti, bu demektir ki bir operasyon bekleniyor. Bu çok basit bir haber gibi görünmekle birlikte, o bölgedeki teröristlerin kendilerine karşı bir operasyon yapılacağı konusunda bilgilendirilmeleri anlamını taşır. Dolayısıyla buradaki istihbari faaliyetlerde bu tür haberlerin de istihbarata karşı koyma faaliyetleri içerisinde değerlendirilmesinin gerekliliğini herhalde kabul etmemiz gerekir diye düşünüyorum.

Burada özellikle stratejik, yani uzun vadeli ve akademik düzeyde yapılan istihbaratla, sahada mücadele için taktik ve operasyonel istihbaratın bir bütün olarak yürütülmesinde yarar olduğunu da herhalde kayda geçirmemizde fayda var. Bunu da şöyle bir örnekle açıklamak mümkün. Tutunuz ki, PKK terörü yarın sonlandı. Terör eylemlerinin sonlanmasıyla birlikte Türkiye karşısına çıkacak olan yeni sorunlara hazır mıdır değil midir sorusunun çözümüyle ilgili bir stratejik istihbarat faaliyetine ihtiyacımız vardır. Yani yarın itibarıyla terör faaliyetleri sonlansa ve PKK silah bıraktığını açıklasa, Türkiye'nin karşısında çözmesi gereken bir korucu meselesi vardır. Bugün Türkiye'de 70 bin civarında geçici ve gönüllü köy korucusu var ve bunların hepsi silahlı, alanda mücadele ettikleri için çatışma deneyimi kazanmışlar ve koruculuk bunlar için tek geçim kaynağına dönüşmüş. Bu 70 bin kişiyi nasıl rehabilite edeceğine ilişkin devletin şimdiden bir planlama yapması, bunların topluma nasıl entegre edilebileceğini, bunların güvenliklerinin nasıl sağlanabileceğine ilişkin faaliyetlerin veya planlamaların yapılması gerekiyor.

Diyelim ki terör sonlandı, dağdaki teröristler indiler. Bunların suça karışmayanlarının topluma entegrasyonlarının yapılacağına ve haklarında adli kovuşturma, adli işlem yapılmayacağına ilişkin birtakım söylemler var. Bunları nasıl rehabilite edeceksiniz? Bunların topluma kazandırılması ve toplumun bunları kabul etmesine ilişkin bir ikna yöntemiyle ilgili ne tür bir stratejik planlama yapılmaktadır? Dolayısıyla bütün bunların bir stratejik istihbarat ve alandaki faaliyetlere yönelik taktik ve operasyonel istihbaratla bir arada değerlendirilmesi gerekliliğini düşündüğüm için bu örneği size vermek istedim.

Burada tabii şöyle bir nokta var: İstihbarat için siyasi iradenin, istihbarat faaliyetlerini yürüten kurumlara bir hedef vermesi gerekir. İstihbarat faaliyetlerini yürüten kurumlar kendileri hedef belirlemezler. Bu hedefin siyasi irade tarafından belirlenmesi, verilmesi, istihbarat faaliyetlerini yürüten örgütlerin de kendilerine verilen hedef ve görev doğrultusunda bunun süresini, yöntemini, çerçevesini ve bu faaliyetleri yürütebilmek için hangi enstrümanlara başvuracağını tayin etmesi gerekir. Dolayısıyla burada güvenlik bürokrasisiyle, siyaset kurumu arasındaki görüş ayrılıklarının da giderilmesi gerekir.

Güvenlik bürokrasisinin karşısındaki sorunlara bakış açısı katıdır ve belli bir kurumsal kültürle hareket ederler, doğaldır ki belli refleksleri vardır. Güvenlik bürokrasisinin alışılmış reflekslerinin dışına çıkarak hareket etmeleri mümkün değildir. Oysa siyaset kurumu olaylara makro düzeyde baktığı, bir anlamda güvenlik bürokrasisinin katı, tutucu, kuşkucu tutumundan daha ayrı düşündüğü için, bu iki kurum arasındaki ilişkilerin belli bir hedefe ve belli bir amaca yönelik olarak organize edilmesi ve uyumlulaştırılması gerektiğini de, bu gibi faaliyetlerde herhalde dikkate almamız gerekir diye düşünüyorum.

Burada bir ikinci nokta daha var. İstihbari faaliyet veya istihbaratta önemli olan nedir? Veri toplayacaksınız. Topladığınız verileri analiz edeceksiniz. Bu analizlere dayalı olarak bir hipotez oluşturacaksınız ve bu hipotezden sonra bir raporlama yapıp, bunu siyasi kurum mensupları ve karar alıcılara vereceksiniz. Veri nedir? Verinin belli özellikleri var. Verinin önce doğru olması, güvenilir olması, kullanılabilir olması, yararlı olması ve eksiksiz olması lazım.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Ankara'da son terörist saldırıdan sonra yanlış veriler sonucu ortaya çıkan bir durumu yaşadık. Ne yaşadık? Sayın Başbakan televizyonlara çıktı, Ankara'daki saldırının failinin Suriye Amude doğumlu Salih Neccar isimli ve Neccar ailesinin de Suriye askeri istihbaratıyla birlikte çalışan, onlara yardımcı olan ve bilgi veren birisi olduğunu söyledi. Üç gün sonra TAK bir açıklama yaptı, eylemi gerçekleştiren kişinin Abdülbaki Somer olduğunu ve uzun yıllardır PKK mensubu olduğunu söyledi. Aslında iki kişi de aynı, ama veri doğru olmadığı, verinin sağlanması yapılmadığı, veri güvenilir olmadığı, verinin kullanılabilmesi için gerekli niteliklerden yoksun olması Sayın Başbakanın kamuoyunu yanlış bilgilendirmesine neden oldu.

Hatırlayınız, aynı gün Amerika Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün bir açıklaması oldu. Bu olayın arkasında YPG'nin bulunduğunu teyit edecek bilgilere sahip değiliz, bu konunun

ucu açıktır bizim için dedi. Şimdi Amerikan istihbaratının olaya yaklaşımına bakın, Türk güvenlik bürokrasisi ve Türk siyaset kurumunun yaklaşımına bakın. Kim haklı çıktı? Amerikan istihbaratı haklı çıktı. Bu gibi konularda, ben elbette Sayın Başbakanın çok büyük bir can kaybıyla sonuçlanan ve Ankara'nın merkezinde gerçekleştirilen bir eylemin failinin çok kısa bir sürede tespit edilmesini kamuoyuna açıklayarak, kamuoyuna bir güven verme ve rahatlatma ihtiyacı hissetmesini gayet iyi anlayabiliyorum ve haklı da buluyorum. Ama bu tür konularda kendilerine verilen bilgilerin mutlaka doğru ve sınanmış olması gerekir. İşte istihbaratın öneminin ortaya çıktığı en önemli yerlerden bir tanesi budur. Verilerin doğru olması, verilerin sağlamlasının yapılması ve güvenilir olması gerekirken, maalesef yaşadığımız son olayda buna dikkat edilmediğini ve acele ile davranıldığını gördük. Aynı olayı hatırlarsanız, Güneydoğu'da bir kaçakçı grubunun PKK'lı zannedilerek bombalanması sonucu zannediyorum 24 vatandaşımızın hayatını kaybetmesi olayında da gördük.

Demek ki istihbarat terörizmle mücadelede engelleme veya engellememe bağlamında önemli olmakla birlikte, mücadelenin oturduğu zemin açısından da son derece önemli bir rol oynuyor. Burada tabii hemen şunu söylememiz gerekiyor. Mesela CIA'de çalışan 3500 analizci var. Türkiye'de Milli İstihbarat Teşkilatı'nın çaycı dâhil kadrosu 3500 kişi değil. Şimdi diyebilirsiniz ki, elbette bir dünya devinden bir süper gücün istihbarat örgütünden bahsediyoruz, elbette personel sayıları arasında bir dengesizlik olacaktır, ama düşününüz ki 3500 analizcinin çalıştığı bir istihbarat örgütüne karşı Türkiye'deki istihbarat örgütünün tüm personel sayısı dahi bu noktaya ulaşabilmiş değil. Dolayısıyla bu verileri toplayanların, yani analizcilerin görevi nedir? Karşılarına gelen eksik ve yanlış bilgileri ayıklamaktır. Karşısındaki kişilerin düşünce sistematikliğini çözmeye çalışmaktır. Yani karşımdaki kişi, karşımdaki örgüt, önümüzdeki süreç içerisinde etki tepki bileşenlerinden yola çıkarak hangi eylemleri yapabilir? Ne tür eylemlere girişebilir? Davranış kalıplarını çözmeye çalışır. Analizcinin istihbarat dünyasındaki öneminin ortaya çıktığı nokta burasıdır.

Burada hemen şunu da eklemek istiyorum, süremi aşmama bağlamında. Güçlü bir istihbari faaliyetle terör eylemlerini bütünüyle engelleyebilmek mümkün değildir. Bunu ancak minimize etmek mümkündür, caydırıcı birtakım önlemler almak mümkündür, ama terör eylemlerini özellikle intihar eylemi tarzındaki eylemleri bütünüyle engelleyebilmenin mümkün olmadığını herhalde kabul etmemiz ve buna göre davranmamız gerekir.

Burada en büyük yanlışlıklardan bir tanesi şu: İstihbarat analizcileri genelde ayna yöntemini kullanırlar. Ayna yöntemi şu: "*Yani ben onun yerinde olsaydım ne yapardım?*" Bu

bütünüyle yanlış bir sorudur. Ben onun yerinde olsaydım ne yapardım değil, “*o bu koşullar altında ne yapardı*” sorusunun yanıtını bulmanız gerekir. PKK kıdemli, 35 senedir eylem yapan bir örgüt. Dolayısıyla hangi etkilere hangi tepkileri verdiği, geçmiş eylemlerine bakılarak, mevcut konjonktürle bir araya getirdiğinizde, nerelerde ne tür eylemlerde bulunabileceğini minimal bir yanılma payıyla görebilirsiniz. İstihbaratın öne çıktığı yer bence burası.

Dolayısıyla ben süremi aşmama açısından bu noktada sonlandırıyorum. Sorularınız olursa onlara yanıt vermeye çalışırım.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Çitlioğlu çok teşekkür ederim. Özellikle terörle mücadele konusunda istihbaratın önemini ve ilişkisini güzel bir şekilde özetlediniz.

Şimdi sayın katılımcılar, sorularınız varsa onları alabiliriz. Kayıt yapıldığı için soruyu sormadan evvel kendinizi tanıtmanızı ve soruyu kime sorduğunuzu belirtmenizi rica ediyoruz.

Ata ATALAY- Benim önce Sadi hocama bir sorum var. Değerlendirmenin terörle ilgili zaman kesitine bağlı olduğunu söylediler. PKK özelinde bir şeyi sormak istiyorum. Aslında bu, Türkiye kadar ideolojik hedefini, nihai hedefini düşündüğümüz zaman dört ülkeyi ilgilendiriyor; İran, Suriye ve Irak’ı da. Bu şimdilik veya zamana göre değerlendirmesini yaptığımız bu olay aslında 1800’lere kadar gidiyor. Geçmişte işte Atatürk Şah döneminde işbirliği var, benzer isyanlar için, Osmanlı döneminde var vesaire.

Sizce ulusal ve uluslararası hukukla uygulama çelişkisi de yok mu? Yani bugün İran’da bir idam yasağı serbest, yani aynı şemsiyenin altındaki insanlar Türkiye’de yakalanınca ayrı bir şekilde cezalandırılıyor, İran’da vincin ucuna takıyorlar sallanıyor veya Suriye’de de öyleydi. Yani saat kulelerinde görmüştük. Benim size sormak istediğim, bir de ulusal ve uluslararası hukuk ve uygulama çelişkisi aynı terör örgütünde aynı konuda bile nereye götürüyor?

Diğer sorum Uğur Güngör’e. Şimdi istihbarat zafiyetinden söz edildi, ama şöyle bir şey var. Bir de toplumun bilinci var. Yani toplumun bilinci, bir de uygulayıcıların titizliği var. Mesela askeri servisler için her akşam saat 17.00’de bu Eskişehir yolunda Ümitköy köprüsünde hâlâ bir tane asker bekler. Yani burada sadece devlet mi tedbir almalı? Yoksa mesela bu saldırıya uğrayan kesim veya her kurum da tedbirini almalı mıydı?

Bir de güvenlik bürokrasisinin siyasetle uyumuna değindi son konuşmacımız. Şu anda güvenlik bürokrasisi kim Türkiye’de? Yani Çankaya Köşkündeki güvenlik zirvesi mi, MGK toplantıları mı, Kamu Düzeni Güvenliği Müsteşarlığı mı? Siz nasıl görüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI- Efendim soru için teşekkür ediyorum. Bu gibi sorular bize eksik bırakmış olabileceğimiz hususları tamamlama imkânı da sağlıyor.

Tabii milletlerarası hukukun belli ilkeleri var; devletlerin egemen eşitliği, halkların kendi kaderini tayin hakkı gibi. Dolayısıyla her devlet kendi ülkesinde egemen güçtür. Halkından gücünü alır ve -milletlerarası hukukun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla- örneğin ölüm cezasını kabul eder veya etmez. Dolayısıyla milli hukukların farklı olması gayet doğal bir şeydir. Milletlerarası hukukun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, her devletin bu yetkisi vardır. Bunun sonucu olarak elbette İran’daki uygulama başkadır, Türkiye’deki uygulama başkadır, Suriye’deki uygulama başkadır. Bunu böyle doğal kabul etmek gerekiyor. Bunun milletlerarası hukuka aykırı bir tarafı yoktur, hukuka aykırı bir tarafı da yoktur.

Bu konu biraz da hukuk ve siyaset ilişkisiyle ilgilidir. Hukukun üstünlüğünden biz hukukçular hep söz ederiz. Ama siyasetle hukuk karşı karşıya geldiği zaman ne olur konusunda çoğu zaman kafamızda berrak bir fikir yoktur. Hukukun üstünlüğü ilkesi kapsayıcı bir ilkedir. Yani hukuka aykırı olarak siyaset böyle istiyor diye hukuka aykırı bir şey yapamazsınız. Ama bu, siyasetin hukuka esir olduğu anlamında değildir. Ortak çıkarlar bunu gerektirdiği için bu böyledir: İncelediğimiz zaman görürüz ki, önümüze gelen veya inceleme konumuz olan herhangi bir konuda hukuk çoğu zaman -hani bir bilgisayar yazılımı gibi- en ince ayrıntılarına kadar şu şöyledir bu böyledir demez. Pek çok konuda hukuk, yetkili makamlara –kişilere oldukça geniş hareket serbestliği tanır. Bizim ülkemizde yaşanan en klasik bir konu buna örnek olabilecek başörtüsü konusudur. Başörtüsü konusunu o kadar değişik şekilde düzenleyebilirsiniz ki, bunların hepsi de hukuka uygun olabilir.

Biz hukukçuların siyasetçilere anlatmakta güçlük çektiğimiz şey şudur; hukukun üstünlüğü ilkesinin sonucu şunu ifade eder siyaset açısından: Hukuk sınırları içinde mümkün olabilir seçeneklerden, sizin siyasi amaçlarınıza, felsefenize uygun olanı seçme hakkına sahipsiniz. Hukuk politikası dediğimiz şey de budur. Dolayısıyla düzenlemelerdeki

çeşitliliği veya milletlerarası hukukun altında yer alan milli hakların çeşitliliğini, işte bu anlamda doğal karşılamak gerekiyor.

İnşallah tatmin edebilmişimdir. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Uğur GÜNGÖR- Efendim sorunuza teşekkür ederim. Ben biraz uluslararası ilişkiler teorisine müsaade ederseniz değineceğim, sadece güvenlik bakmalıyım.

Şimdi söylediğiniz konu, devlet mi tedbir almalı, her kurum mu kendi tedbir almalı? Realist bakımdan bakarsanız devlet bir bilardo topu gibidir. Tek bir devlet vardır, o tedbir almalıdır. Ama neoliberalizm der ki, devletin altında kurumlar vardır. Dolayısıyla o kurumların da bir fonksiyonu vardır. Sonuç olarak biz kurumları devletten de farklı görmüyoruz. Türk Silahlı Kuvvetleri de bu devletin bir kurumudur, Milli İstihbarat Teşkilatı da bu devletin kurumudur, Polis Teşkilatımız da bu devletin bir kurumudur. Burada yalnız istihbaratı yapacak kişi, o konunun uzmanı olması gereken Milli İstihbarat Teşkilatı olarak görüyorum ben. Dolayısıyla her kurum nasıl tedbir alacak? Maliye Bakanlığı istihbarat yaparak tedbir alamaz. Kendi personelinin bilincini artırarak tedbir alır.

Gelelim Etimesgut Köprüsündeki bekleyenlere. Doğru, ama Afganistan'da görev yaptığımda gördüm, bu bir caydırıcılık unsurudur. 42 gündür Turkuaz'da bekleyen kişi, orada asker var görüntü veriyor diye, bu saatte servis geçer diye düşündüğünden değil, o zaten biliyor o servislerin devamlı geçtiğini, ama bir caydırıcılıktır.

Mesela şunu söyleyebilirim: 2008'de ben o servisleri kullanmaya başladığım zaman, o trafik ışıklarının orada askeri birlikler emniyet alıyordu. Ama askerler dışarıda çok fazla tutulmasın, üniforma görünmesin, askerler ortalarda dolaşmasın, demokratikleşme olsun diye geri çekildi. Polisler sadece trafik polisi gibi bakmaya başladı olaya.

Şimdi tekrar askeri birlikleri koyarlar mı bilmiyorum? Paris'te olduğu gibi... Avrupa'da da yoktu üniformalı, Avrupa'nın hiçbir yerinde göremezsiniz dedik, Eyfel Kulesi'ne gidin şimdi her taraf asker kaynıyor. Tabii göremezsiniz, terör olmazsa göremezsiniz, terör varsa görürsünüz. Dolayısıyla bu konuda sizden ayrılıyorum. Caydırıcılığın devam etmesi için bence olması lazım. En azından fiziki güvenliği... İşte dün de duyduk, Meclis de kendi duvarlarını yükselterek emniyetini artırıyor. Her kurum kendi tedbirini alacak, sonuçta bu ülke hepimizin ülkesi. Kimin eksikliği varsa o eksikliği gidermesi lazım diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Ercan ÇİTLİOĞLU- Bu konuda aktif mücadele yapan kurumlar; polis, asker ve jandarma. Çünkü Milli Güvenlik Kurulu olsun, Sayın Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan güvenlik zirvelerinde olsun, bu kurumlar tarafından kendilerine verilen veriler doğrultusunda veya istihbarat doğrultusunda bir karara ulaşıldığı için, güvenlik bürokrasisinin öneminin ortaya çıktığı yerlerden birisi, zemini budur. Ama burada bir konuyu daha vurgulamak lazımdır. Mesela polisle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, kurumsal kültürleri birbirinden farklıdır. Hatta jandarma aslen asker olmakla birlikte, Kara Kuvvetleri mensuplarıyla Jandarma Genel Kuvvetleri mensuplarının yine kurumsal kültürlerinde bir farklılık vardır. Dolayısıyla farklı kurumları ortak bir mücadele konseptinde ve doktrininde birleştirebilmek için, ortak bir kurumsal kültür inşa edilmesi de herhalde bir gereklilik haline gelmiştir diye değerlendiriyorum.

Ayfer Yılmaz (Eski Devlet Bakanı)- Öncelikle bütün panelistlere değerli bilgilerinden dolayı çok teşekkür ederim. İki tane kısa sorum olacak. Birincisi, Sadi hocam PKK'yı söylerken, artık bir şemsiye terör örgütü deyip, PYD ve TAK diğer her şeyi altında nitelendirmemiz, onu ayrıca bir terör örgütü olarak nitelendirmediğimiz için, uluslararası platformda karşımıza çıkıyor mu? Çünkü geçenlerde CNN'deydi sanıyorum, Türkiye PYD'yi bir terör örgütü olarak kabul etmiyor ki gibi bir cümle geçti.

İkinci sorum, biraz önce Uğur hocam dedi ki, hedef sadece saldırıya uğrayanlar değil, daha geniş bir kitle. Peki, neden Diyarbakır'daki evinde öldürülen iki polis, Suruç, Ankara Gar ve sadece Kandil'den sonra, Kandil'in açıklamasından sonra TAK'ın üç gün sonra bu eylemleri üstlenmesi, diğerlerinde ise biz ilan ettik. İŞİD yaptı dedik. İŞİD biliyorsunuz daha sonra dedi ki, yapanın eline sağlık olsun kim yaptıysa dedi.

Eğer dünyada terör bu kesimleri etkilemek istiyorsa, burada devlet eliyle açıklanan sonuçlar ki, istihbari faaliyetlerle, acaba doğru kabul edecek miyiz? Ben bu dört saldırıya ilişkin kesin olarak bu örgütlerden biz üstlendik diye duymadık. Hâlbuki Ankara Gar saldırısı çok büyük saldırıydı, 103 tane masum vatandaş gitti. Diğerleri hedeflenmişti, ama Cemil Bayık'tan sonra TAK üstlendi. Biz farklı bir şey demiştik... Sonuç olarak Diyarbakır'da daha hâlâ Suruç'ta hâlâ bir şey yok.

Bu nedenle sizin yorumunuzu almak istedim. Sözüünüzden yola çıkarak, madem etki etmek istiyorlardı, niye arkasında değiller?

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI- Yine ben başlayayım izninizle. Biz bütün incelemelerimizi “*terörle mücadele*” başlığı altında yapıyoruz. Biraz da işimize öyle geldiği için yapıyoruz. Ama bu boyuttaki şiddet eylemlerinin, bu kadar geniş kapsamlı coğrafi alanda cereyan eden şiddet eylemlerinin, hukuki nitelendirilmesinde ve gereğinin hangi kurallara göre yapılması gerektiğinin değerlendirilmesinde eksikliklerimiz var.

Şimdi bizim ülkemizde maalesef, okuma ve araştırma merakı mı diyeyim, eğilimi mi diyeyim, çok zayıftır. Benim doçentlik tezim Güneydoğu olaylarıdır. Silahlı çatışma hukuku ve insan hakları hukuku bakımından Güneydoğu olaylarıdır ve Harp Akademileri Komutanlığı yayınları arasında da yayınlanmıştır. Ama kaç kişinin okuduğunu şahsen bilmiyorum. Ne derecede veya nasıl anlaşıldığını ise hiç bilmiyorum. PKK’ya karşı yürütülen veya PKK’nın neden olduğu stratejik durumun silahlı çatışma hukukundaki niteliği düşük düzeyde, milletlerarası olmayan bir silahlı çatışmadır. Bir defa bunu kabul etmemiz gerekiyor.

Bizde pek bilinmeyen konu da bu boyutla ilgili. Bu nitelendirmeyi yaptığımız zaman, bunun hukuki bir tek sonucu var: PKK örgütünün lider kadrosu, militanları, yardımcı ve destekçileri askeri hedef haline dönüşür. Artık onlara uyarı yapmaksızın, tespit ettiğiniz yerde etkisiz hale getirebilirsiniz, tesislerini tahrip edebilirsiniz. Teslim olan, yakalanan veya başka bir şekilde ele geçirilenlerin ancak tutuklama kararı verilmek suretiyle bir yerde tutulabilmesi gibi uygulamaların fazlaca bir anlamı ve önemi kalmaz. Bunlar ceza kanunları uyarınca kovuşturulmakla birlikte, sadece bu örgütün mensubu olmak nedeniyle, bir güvenlik önlemi olarak, silahlı çatışma ortamı bitene kadar enterne edilebilirler. Enterne etme işlemi bir cezalandırma değildir, kovuşturma değildir, çatışmanın devamı süresince zorunlu olarak alınan bir güvenlik önlemidir. Yani mahalle kavgasını düşünün, polis olarak müdahale ettiniz, bir kısım kavgacıları bir yere tecrit edebildiniz. Kavga bitmeden en azından o kişileri tekrar bırakır mısınız? Aynı mantıktır. Enterne etmek. Savaş esiri filan olmazlar. Suç tespit ettiyseniz yargılamaları ayrıca devam eder, cezalarını da alırlar. Bu Türkiye ülkesindeki durum için böyle olacağı gibi, Suriye ülkesinde de eğer bu gibi olaylar oluyorsa, Suriye Hükümetinin; geçici olarak belli bir bölgede fiili bir otorite ortaya çıkmışsa, onların sorumluluğu altında değerlendirilecek konular olur.

Nitelendirme böyle ilginç bir şeydir. Bizde zannediliyor ki, silahlı çatışma hukuku uygulanacak dediğimiz anda yandık. Siz adına ne dersiniz deyin, bir gerçeklik alanda öyleyse, sizin kabul edip etmemenizin çok da bir önemi zaten yoktur. Siz resmi durumu

hukuki duruma dönüştürmediğiniz sürece, kendi görevlilerinize yeterli hukuk desteğini vermiyorsunuz demektir.

Dediğim gibi, bu hukukun tatbik edilmesinin tek sonucu, PKK örgütü lider kadrosu ve mensuplarının militanlarının askeri hedef haline dönüşmesidir. O zaman artık polis / kolluk harekâtı değil, tenkil / tedip / tepeleme / ortadan kaldırma / etkisiz kılma amaçlı muharebe harekâtıdır. Teslim olurlarsa o başka.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Uğur GÜNGÖR- Sayın Bakanım, teşekkür ederim sorunuz için. Diğer saldırılardaki üstlenmenin bugüne kadar yapılmamasını, ben avantajlarının yanında dezavantajlarına da bağlıyorum. Yani bir intihar saldırılarının avantajlarını gördük. Kim açısından? Terör örgütleri açısından, ama bunun bir de dezavantajı var. Dezavantajı da, eğer bir şeyin dozajını kaçırırsanız, bu sefer bir tarafı korkuyla yıldırarak baskı altına alırken, diğer tarafta da kazanacağınız kesimi de kaybetme korkusu var. Dolayısıyla buradaki bakın resimlerde kitle kitle gösterdim. 17 Şubat'taki askeri sivil personeldi, ama gardakiler tamamen sivil vatandaşlardı, Suruç'taki sivil vatandaşlardı. Diğer yerleri üstleniyorlar, çok kolaylıkla üstlenebiliyorlar, ama burada bir de kendi sempatanlarını kaybetme korkusu var.

Zaten terörizmle mücadelenin yüzde 20'si askeri mücadele ise, yüzde 80'i malumunuz politiktir. Dolayısıyla buradaki dozajı aştıklarına, yani eğer olayı üstlendikleri takdirde etkilemek istediği halkı da kaybetme korkusunu taşıdıkları için üstlenmediklerini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Oğulcan DURUKAN- Hukuk fakültesi ikinci sınıf öğrencisiyim. Öncelikle bütün katılımcıların verdikleri değerli bilgiler için teşekkür ederim. Çok şey öğrendik bugün burada. Fakat ben bir noktada bütün katılımcıların ortak olarak bir noktada eksik kaldıklarını düşünüyorum. O da terörizmin aslında siyasi boyutu, yani Türkiye'nin son aylarda son zamanlarda terör bataklığına çekilmesi siyasi tercihlerin sonucu değil midir? Siyasilerin Türkiye'yi yönetenlerin gaflet ve delaletinin, daha da ileri gitmek istemiyorum, ama en basit tabiriyle benim gördüğüm gaflet ve delaletinin sonucu değil midir?

Yani terörizm sorunların kaynağı mıdır? Yoksa Türkiye'nin tercihlerinin yanlış ata oynamasının belki –tabirimi mazur görün- sonucu mudur? Şimdi Sur ve Cizre'de

askerlerimizi şehit eden silahların mesela Kanas dedikleri keskin nişancı silahlarının ABD yapımı olduğu yazılı basında çok söylendi. Mesela buna karşı Türkiye Cumhuriyeti ABD'ye bir tepki verdi mi? Yani ben verdiğini duymadım, ama mesela “Çekiç Güçten” beri Amerika'nın özellikle PKK'ya yardım yaptığı bilinen bir gerçek, bu herkesin bildiği bir şey. Sadece Amerika değil, tabii PKK birçok çeşitli ülkelerden silah ve mühimmat temin ediyor.

Bunun dışında mesela, ben çok uzatmak istemiyorum, sabrınıza sığınarak birkaç kelime daha edeceğim. Mesela PYD lideri Salih Müslim'in Ankara'da ağırlanması, Ankara'da bir devlet başkanı gibi ağırlanması. Bundan birkaç ay sonra da Türkiye'nin PYD'yi terörist ilan etmesi. Bütün bunlar Türkiye'nin siyasi gafletinin, siyasi delaletinin bence birer göstergesi.

Bir de katılımcılar dünyayı dini referansla okuma biçiminin yanlış olduğundan çok kısa şekilde bahsettiler. Türkiye'yi yönetenler Ortadoğu'nun Atatürk'ten beri Türkiye'nin dış politikasını özetlemek gerekirse, yurttan sulh cihanda sulhtu. Ama Türkiye bugün mezhep patlaklığının bir tarafı olmayı seçti. Bence bu sadece terörizmle bugün terörizmi anlattık, ama Türkiye bu tercihlerinin reçetesini sadece bu siyasi iradeyi Türkiye geleceği, daha doğrusu bizler bu siyasi tercihlerin çok ağır sonuçlarını ödemeye devam edeceğiz diye düşünüyorum.

Bir de mesela bu çözüm sürecinden filan çok fazla bahsedilmedi. Özellikle Türkiye'nin karşılaştığı birincil terör tehdidinin PKK olduğunu bildiğim için, PKK üzerinden gidiyorum. İşte bir de İŞİD belası var. Türkiye'nin İŞİD'e mesela silah yardımı yaptığı... Bütün bunlar uluslararası iddialar, ama Türkiye bu konuda sizler ne düşünüyorsunuz? Yani Türkiye mesela İŞİD'e karşı bir yardım yaptı mı? Yaptıysa bunun sonucunu nasıl ve ne şekilde çözeceğiz? Çözüm sürecine destek verilmesi, çözüm süreci yapılması için çözüm sürecinden söz edilmemesinin şu an Türkiye'nin yaşadığı terör sorununa bir etkisi katkısı var mıdır?

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler, biz teşekkür ediyoruz. Rica edeceğim, katkıdan ziyade soru sorun. Çünkü az vaktimiz kaldı, birkaç soru daha alalım. Özellikle birine soruyor musun bu soruyu? Cevap vermek isteyen var mı sayın katılımcılar...

Ercan ÇİTLİOĞLU- Ben öncelikle katkınız için çok teşekkür ediyorum size. Tabii burada sınırlı bir zaman süresinde bize verilen konular doğrultusunda bir çerçeve çizmek ve ona göre konuşmak durumunda kaldığımız için değindiğiniz konulara yer veremedik. Yani en

azından ben şahsım adına konuşursam, söylediklerinizin bugün gelinen noktadaki temel gerekçeler olduğunu yadsımak elbette mümkün değil. O nedenle teşekkür ediyorum size.

Doç. Dr. Uğur GÜNGÖR- Müsaade ederseniz yine bu Kanas olayına giriyorum. Ben 1992 yılında Hakkâri Çukurca'da görev yaparken de Kanas vardı. Yani bu Amerikalının yeni verdiği bir şey değil. Çekiç Güçle beraber. Şöyle söyleseydiniz, o biraz daha derinlemesine olurdu. Sur'da Sırp sniperların ne işi var? O farklı bir konu işte. Kanaslar hep vardı zaten, 1992 yılından beri vardı, ama o sniperların ne işi var? Dış politikanın iç politikaya maalesef etkisi.

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN- Bu tabii terör örgütlerinin silahlara ulaşma konusundaki yetenekleri ve ortamla ilgili, çok ciddi, yüksek düzeyde büyük bir külliyat var. Yani bu külliyatın oluşmasında küçük ve bu tür örgütlerin silahlara ulaşabileceği iklim ve ortamın yaratılmasıyla ilgili. Mesela işte 1980'de başlayıp 89'da biten bir İran-İrak savaşı var. Hemen arkasından Irak'ın Kuveyt'i işgali var, daha sonra Amerika'nın Irak'ı işgali var, sonra Suriye var. Bütün bu sivil savaşlar, iç savaşlar, çöken devletler, işte biraz önce söyledim. Devlet merkezi otoritelerin bu tür silahlar üzerinde, askeri malzemeleri özellikle kontrollerini kaybetmelerine neden oluyor. İnsanlar bunları talan ediyorlar, piyasada satılmaya başlanıyor.

Mesela düşünün ki, 24 milyonluk Saddam'ın ülkesinde 17 milyon kalaşnikof vardı. Şimdi bu devlet çökünce, bunlar herkesin elinde üç tane, beş tane, hatta depoların kapıları açık, kamyonla yükleyip gidip istediği kadar patlayıcıyı alabiliyorsun, böyle bir şey vardı. Dolayısıyla hatta bu işle ilgilenen Birleşmiş Milletler çerçevesinde ve dünyada bu hafif ve küçük silahlarla ilgilenen, bunların dağılımıyla askeri malzemeyle ilgilenen organizasyonlar var, sivil toplum örgütleri var. Onları biraz daha böyle zaman geçince, eğer gerçekten bir hukukçu olarak bunlarla ilgilenip, ilgililerin arkasından gidebilirsiniz. Dolayısıyla bunların bir kısmında devletleri doğrudan suçlamaya kalktığımız zaman, yani devletlerle ilgili bir yorum bulmaya kalktığımız zaman, sizlere bunu gösteriyor. Yani malzemeyi biz devlete sattık, çünkü bu ticaret de kontrol altında ve kendiliğinden istediğiniz gibi alıp satamıyorsunuz bunları. Ama sonra devlet çökünce, bütün bunlar farklı grupların eline geçiyor. Bazen bu suç örgütü oluyor, işte soyguncular şunlar bunlar ya da aşiret yapıları oluyor, bazen de terör örgütleri ve silahlı direniş grupları filan oluyor. Dolayısıyla bir yerde bir tane tüfek bularak, ondan yola çıkarak, böyle büyük yorumlar yapmadan önce, onun bir ekosistemini bu manada anlamak önemli.

Devletlerin birini çağırıp, önce ona kral muamelesi yapıp, sonra da terörist ilan etmek, aslında biraz önce Sadi hocam söyledi, zamanın durumuna göre değişiyor. Bu değişimin adına da biz siyaset diyoruz. Değişen durumlara göre siyaset diyoruz. Bunu daha sonra açabiliriz. Biz ona bu akademi çatısı altında siyaset diyoruz. Bazen tutturuyorsunuz, bazen tutturamıyorsunuz. Siyaseti bazıları iyi yapıyor, bazıları iyi yapamıyor, bazıları güzel şey yapabiliyor destek biçiminde. Ama bildiğimiz bir gerçek var, bizim masanın ruhuyla ilgili olarak. Terör önemli ve karmaşık siyasi, ekonomik, sosyal altüst oluşların yaşandığı dönemlerde ortaya çıkan, varlık gösteren önemli bir olgu. Demek ki bu kadar çok terör konuşuyorsak içeride, IŞİD konuşuyoruz, PKK'yı, DHKPC'yi, belki yarın başkaları da çıkacak. Demek ki gerçekten önemli bir altüst oluş dönemi yaşıyoruz. Siz de buna tanıklık ediyorsunuz jenerasyon olarak. İleride de herhalde, bizim tartıştığımız gibi siz de tartışacaksınız.

Kaçıncı sınıftasın hukukta? Şimdi son sınıfta işte yeni bitirip avukat olup ruhsatını alınca, bence bir dava açmalısın. Bu olaylar olurken, bu işlerin sorumlusu olanların ne yaptığına dair iyi bir dilekçe yazmayı öğrendiğinde, bir yurttaş olarak bir dava aç. Yani bu senin hakkın. Bu kadar da duyarlıysan, aynı zamanda da bir yurttaş olarak görevin. Biz biraz tırstığımız için yazamıyoruz. İleride tarihe yazacağız.

Peki, teşekkür ederim.

Zuhal YENİÇERİ- Psikoloji bölümü öğretim üyesiyim. Hepinize çok teşekkür ederim. Naçizane konuyla ben de yakından uzaktan ilgilenmeye çalışıyorum, mastır tezimden bu yana akademik olarak da çalışıyorum.

Ben aslında Ercan Beye şunu sormak istedim. Kendi konuşmanızda dediniz ki, bence çok da güzeldi. Mesela en son Ankara'da olan patlamalardan sonra tabii ki yetkili kişiler, kurumdaki yetkililer hemen bir açıklama yapmaya çalışarak; çünkü halk da dehşet içinde, çünkü terör kelimesinin geldiği köken zaten dehşet. Hemen bir ferahlamak istiyoruz. Ne oldu, nereden geldi bu olay? Dolayısıyla bazen çok hızla işte bu kimdi, faili, kim yaptı bunu? Hemen açıklamak istiyorlar. O yüzden mi çok acelece istihbarat bilgisi verisi yanlış değerlendirilip mi söyleniyor? Yoksa acaba az önce Nihat hocamızın söylediği gibi, siyaset işin içine giriyor mu? Her zaman bunu ayırtırmak mümkün mü? Çünkü orada da halkımıza yönelik yaratılan bu dehşet bizlerin algı yönetiminde de çok önemli tabii ki. Orada gerçekten istihbaratta büyük sıkıntı yaşıyor muyuz? Çünkü bu herhangi sokaktaki insanın iki dudağının

arasından çıkan bir kavram ve kelime ayrı bir şey, ama bu konuda en üst makamda yetkili kişilerin bazı kavram kelime ya da örgütlerin ismini daha kolay zikretmesi çok farklı anlama geliyor.

O konudaki düşüncenizi almak istedim.

Ercan ÇİTLİOĞLU- Sayın Başbakanın yaptığı açıklamayı tekrar anımsarsak; Amude doğumlu, 1972-75 doğumlu, şu kadar yaşında, ailesi bu, adı bu. Bu bir istihbarat örgütü tarafından Sayın Başbakana verilen bir notun, Sayın Başbakan tarafından okunmuş olması. Şimdi bu istihbarat örgütü, emniyet olabilir, MİT olabilir, Jandarma olabilir. Bu bilginin doğruluğunu kendince sağlamasını yaptığını düşünerek vermiş olabilir.

Sultanahmet'teki intihar eylemcisini de biliyorsunuz, parmak izinden biyometrik kimliğine ulaşıldı ve o kişi gerçek kimliğini saklamamıştı. Sultanahmet bombacısı kimliğini gizleyerek Türkiye'ye giriş yapmamıştı. Dolayısıyla burada da parmak izinden Salih Neccar adına ulaşıldığında, Sultanahmet'ten yola çıkılarak, bunun da gerçek bir bilgi olabileceği herhalde istihbarat örgütlerince düşünüldüğü için bu bilgi Sayın Başbakana verilmiş olabilir.

Ama burada şöyle bir nokta daha var. Ankara'da 103 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan eylemden sonra, PKK'yı bu işin içine katmak için siyaset kurumu olağanüstü bir çaba gösterdi. Sultanahmet'te intihar eyleminden sonra PKK'nın bu işin içinde olabileceğine ilişkin yine siyaset dünyasından kamuoyuna yönelik bir ikna çabası geldi. Ben 1978 yılından beri terörle ilgili çalışma yapıyorum, bugüne kadar kokteyl terör veya kokteyl terör eylemi diye bir şey duymadım. Ama böyle bir şey de söylendi. Yani kamuoyunu yönlendirme ve kamuoyunu belli amaçlar doğrultusunda Türkiye'yi yönetenlerin belirli ve güvenilir, doğru bilgilere dayanmayan ikna çabaları, maalesef kamuoyunda böyle olayları yorumlarken bir kuşku tohumu yaratıyor. Sizin ilk söylediğinize ben bu noktada katılıyorum. Burada PKK'yı ve PYD'yi kimsenin aklamaya çalıştığı yok. Ama Fransızların bir deyimini vardır, kediye kedi demek lazım. Dolayısıyla eylemlerle ilişkili olmayan, ama bir siyasi anlayış veya ideolojik bakış doğrultusunda kamuoyunu gerçekçi olmayan ve gerçek olmayan bilgilere dayalı olarak yönlendirmeye Türkiye'yi yönetenlerin bence hakkı yok diye değerlendiriyorum.

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN- Soruyu bana sormadınız, ama... Şimdi istihbarat diye bir disiplin var. Nasıl psikoloji diye bir disiplin varsa bilim dalı olarak, istihbarat da gittikçe böyle bir disiplin haline geliyor, bilim dalı haline gelmeye çalışıyor. Onun da teorileri var,

farklı farklı biçimlerde. İşte sürpriz teorisi var, optimum karar teorisi var, tarihsel teori var, bunlarla ilgili ciddi tartışmalar ve külliyat var.

Şimdi buradaki konu başlıklarından bir tanesi de istihbarat disiplininde, istihbaratın siyasallaşması. Nasıl askerin siyasal alana müdahalesi gibi, istihbaratın siyasallaşması diye bir bölüm var. Şimdi burada Batılı demokrasiler buna dikkat çekiyor iki nedenden dolayı. Bir, siyasetçinin istihbaratı siyasallaştırması, ikincisi de akıllı istihbaratçıların siyasetçiyi gezdirmesi. Şimdi bu bizim olayda kimin kimi gezdirdiğini bilmiyoruz. Ama yani anlaşılana o ki, kitabın o bölümünü yaşadık. Daha sonra ileride bu alana ilgi duyanlar, kimin kimi gezdirdiğini öğrenecekler. Yani buldum efendim diye koştura koştura giden bir istihbaratçı mı memleketin başbakanını gezdirdi? Yoksa başbakan istihbaratçıya, bana... Biz ona terzi usulünden bir bilgi hazırlayın getirin mi dedi? Onu zaman içerisinde tarih içerisinde göreceğiz. Ama sonuçta bir istihbaratın siyasallaşması diye bir problemle karşı karşıya kaldığımız, bu son kokteyl meselesinden beri anlaşılana durum böyle bir pozisyonla karşı karşıyayız.

Dediğim gibi bu biz yurttaşlar için, vergi veren yurttaşlar için iyi bir durum değil. Bundan kurtulmanın yolu da, yani bu işi minimize etmenin yolu da tabii denetimden geçiyor. Yani bir taraftan parlamenter denetim gösterir, yani böyle göstermelik bir denetim değil. Bir taraftan kamuoyu denetimi, işte soruları sorarak, bir dakika niye böyle oldu? Sizin sisteminiz iyi çalışmıyor mu diye. Tabii ki bir taraftan da hukuki denetim. Yani bu işleri birinin yapır yapmadığıyla ilgili. Bunlar yerine oturdukça, tabii toplumda bir farkındalık da ortaya çıkacak. Bu istihbaratın siyasallaşması konusu gündemden düşecektir diye düşünüyorum.

Sermin Seda COŞKUN- Merhabalar, öncelikle çok teşekkür ederim, değerli zamanınızı da bize ayırdığınız için. Çok da güzel ve verimli bir panel olduğunu düşünüyorum. Ben Sermin Seda Coşkun, İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında doktora yapmaktayım.

Benim sorum şu şekilde: Şimdi terörizmin değişen yüzü dedik. Bir de şunu söyle okuyabilir miyiz? Uluslararası alanda, aslında terörizm dış politikada devletler tarafından kullanılan bir araç olarak da karşımıza çıkabiliyor bugün. Nitekim oluşturulan uluslararası arenada terörizme karşı koalisyonlar ABD öncülüğünde koalisyon mevcut. Fakat amaç terörizmi bitirmek, ama araç olarak da terörizmi kullanmak. Nitekim işte İŞİD, ben terör örgütü ekseninde bu soruyu yöneltiyorum. İŞİD hava gücü ve hava savunma imkânı açısından

çok zayıf. Fakat koalisyonu oluşturacağı bir hava taarruzuna karşı da hassas. Fakat bu nokta neden bu uluslararası koalisyon tarafından bir önceliğe alınıp da, buna göre terörizme karşı bir mücadele oluşmuyor? O zaman oluşturulan koalisyonların samimiyeti düşünülmecek mi?

Bu konuda değerlendirmenizi istiyorum. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN- Sanırım burada iki tane konu başlığı var birbirinden farklı. Bunlardan bir tanesi, terörizm meselesi; yani artık herkes uluslararası ilişkiler ya da bu işle ilgili gazete okuyor, televizyon seyircisi. Uluslararası sistemde devletler ve devlet dışı aktörler olduğunu biliyor. Bunların da gittikçe faaliyetleri, rolleri ve kapasiteleri artıyor devlet dışı aktörlerin. Bunlardan biri de teröristler. Yani ister dini referanslı olsun, ister etnik referanslı veya ideolojik referanslı. Bunlar kullanışlı, aynı zamanda bunlar tabii tamamen bu devletler tarafından yönetiliyor anlamına gelmiyor. Bunların bağımsız karar verme güçleri de var, ama bunlar aynı zamanda devletlerle de iş tutabiliyor. Devletler de bunlarla iş tutuyor; bu uluslararası sistemin bir gerçekliği.

Devletler bunlarla nasıl iş tutuyor? İki türlü; bir, devletler bu örgütlere açıktan yardım ediyor, doğrudan yardımlar yapıyor, bir de dolaylı yardımlar yapıyor. Mesela doğrudan yardımlardan bir tanesi, işte silah vermek, güvenli bölge sağlamak, propaganda imkânı sağlamak filan... Peki, devletler niye bunu yapıyor? Terör örgütlerinin bir politik hedefi var. Örgütlerin bir politik hedefi var terör örgütlerinin, o devletlerin politik hedefleriyle örtüştüğünde aynı çizgide buluşuyorlar. Bu buluşma işi de, uluslararası buluşma işi de istihbarat disiplininde, istihbarat örgütlerinin üç farklı fonksiyonlarından birinin altına giriyor. Yani istihbarat üretmek, istihbarata karşı koymak, bir de örtülü operasyonlar.

Yani devletler uluslararası hukuk ve normlar çerçevesinde adam gibi çıkıp doğrudan bir şey yapamayacakları zaman, o yapacakları amacını da gerçekleştirmek istiyorlarsa, bazı işleri kılıfına uyduruyorlar, yani kitabına uydurarak yapıyorlar. Ama genelde de örtülü operasyon yaptıklarındaki en büyük yaklaşımları da inkâr etmek. Çünkü niye? Uluslararası hukuk ve ahlak bunları yapmalarına izin vermiyor. Ama o zaman ne yapıyorlar? İstihbarat örgütleri aracılığıyla örtülü operasyonlar yapıyorlar. Şimdi örtülü operasyonlardan bir tanesi de, hedef ülkede ya da kendi çıkarlarının gerçekleşeceğini düşündüğünüz ülkede terörizm ya da paramiliter, yani silahlı hareketleri desteklemek. Biraz önce sözünü ettiğim gibi silah vermek, güvenli bölge vermek. Mesela şimdi Suriye tartışmalarına bakarsanız, biraz önce

genç arkadaşım söyledi. Bununla ilgili bir sürü tevatür var. Mesela Türkiye de yardım yapıyormuş filan gibi ya da işte Amerika açıktan yapıyor, Rusya başka birine yapıyor filan.

Şimdi dolayısıyla da bu terör örgütlerine devletler uluslararası sistemde yardım ederler, ama hiçbir zaman tabii çıkıp da böyle bizdeki gibi bunu dava konusu yapıp, kendini piyasaya, ortaya dökmez. Pardon der geçer. Genelde işler böyle yürür. Çünkü yakalanmışsınızdır, sobelenmişsindir filan.

Şimdi IŞİD bu konuda hava saldırılarına karşı neden sonuç alınamıyor? Evet, silah teknolojileri çok gelişmiş, akıllı bombalar var, uzaydan her şeyi görebiliyoruz. Ancak bütün bunlar da teknolojiyi askerlik alanında abartmamak gerekiyor. Yani bunların çok akıllı olduğunu, bunu satmak isteyenler söyleyebilir, ama sahadaki gerçeklik farklı bir şey. Çünkü biraz önce söyledik, terör örgütleri öğrenen örgütler, gelişen durumlara göre kendini uyarlayabiliyor. Mesela siz akıllı bomba kullandığınızda, o da kendi aklını kullanıyor. Mesela diyelim ki siz onu toplu olarak vuruyorsunuz havadan. Bu sefer o da diyor ki, bunun vurma çapını azaltmak için dağılalım. Şimdi o zaman ne oluyor? Bir teröriste 10 milyon dolarlık bomba atıyorsunuz. Yani bir tane IŞİD militanını 10 milyon dolara öldürüyorsunuz, çünkü o da bunu kasten yapıyor. Yani çok para harcayın çok, bu işleri yapın diye. Dolayısıyla da, o siz karadan girmediğiniz müddetçe bu haliyle yaşamını uzun süre devam ettirecektir, değişen durumlara kendini adapte ederek. İşte onun için mesela öğrenen organizasyon olmak, adaptasyonu sağlamak konusunda da yine çok ciddi tartışmalar bu konuyla ilgili çalışmalar var.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz hocam. Başka sorusu... Sizin bir sorunuz vardı herhalde.

Suzan VARGÜN- Aslında bir değil, iki tane sorum var. Hukuk fakültesi birinci sınıf öğrencisiyim. İlk sorum Sadi hocamıza; hocamız konuyu anlatırken sona geldiğinde şöyle bir şey söyledi. Gerekli ve ölçülü cevap verilmeli bir örgüte ve bunun işte ülkemizde askeri ve güvenlik açısından verildiğini, toplumsal ve siyasi olarak verilmemesinin bir sıkıntı oluşturduğunu, bundan dolayı ülkemizde devam eden bu örgütün sonunun gelmediğini belirtti.

Ben de şunu hatırlatmak istiyorum. Çözüm sürecinde hani toplumsal olarak başbakanımız ya da cumhurbaşkanımız vesaire, işte Doğu Anadolu ve Güneydoğu'ya gidip, işte milli birlik ve beraberlik mitingleri yapmışlardı ya da akil insanlar gibi vesaire değişik

kurumlar oluşturmaya çalışarak bu sorunu çözmeye çalışmışlardı. Ama ardından bu sorunun çözülemediğinin, farklı amaçların olduğunu gördük. İkincisi olarak, siyasi olarak derken HDP'yi mi kastediyorsunuz? Farklı bir amaçla mı söylüyorsunuz? Bu konuda bir eksiklik kaldı zaman kısıtlı olduğu için.

İkinci olarak da şey yaptınız. Suriye'deki durumu söylerken, Kürtlerin orada işte bir anayurt oluşturmaya çalıştığını söylediniz. Benim aklıma şu geldi. Irak'ta, İran'da Türkiye'de ve Suriye'de evet belli bir Kürt bölgesi var ve bunu birleştirerek bir yurt edinmeye çalışıyorlar. Peki, eğer son saldırıda, Ankara'daki son saldırıda başbakanın işte hemen bunu PYD'nin yaptığını, yani ABD ve Rusya Türkiye'ye siz neden PYD'ye saldırıyorsunuz diye ikaz etmeye çalışırken, Türkiye'nin böyle yaparak kendini haklı bir duruma koyduğunu mu düşünüyorsunuz?

Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI- Terörizmin kendisi siyasi bir eylemdir, siyasi amacı olan bir yöntemdir ve eşit şartlarla cereyan etmeyen bir siyasi mücadelenin, hukuk ve hatta insanlık dışı şiddet yöntemlerine dayalı olarak yürütüldüğü bir stratejiyi ifade eder.

Doğal olarak bunun çok çeşitli boyutları vardır. Kolluk boyutu bunlardan sadece birisidir. Daha ileri aşamalarda, askeri boyut bunlardan sadece birisidir. Benim esas vurgulamak istediğim nokta, belki de tam sizin de anlatmak istediğiniz boyutu olabilir. Askeri önlemler, evet gereklidir zorunludur, bir devletin bunun dışında davranmasını beklemek mümkün değildir; ama siyasi ve toplumsal boyutlar unutulmaktadır.

Buradan da kastım şu: Netice itibariyle terörle ilgili herhangi bir mücadele stratejisi, teröre hedef olan halk kitlesinin taraftarlığının kazanılması çabalarını ifade eder. Yani bu literatürde şöyle ifade ediliyor: Geleneksel savaşta savaş meydanları vardı eskiden, ordular çıkar orada vuruşurlar, kim yenersen galip gelir ve istediğini alır idi. Terörle mücadele ve teröre dayalı silahlı mücadeleye karşı mücadelede savaş alanı, o alandaki halkın gönülleridir denir. Askeri terimle, terörle mücadelede kilit arazi, kazanılması gereken hedef, ilgili halkın gönlüdür denir.

Türkiye'de bu konularda biraz bilgisizlik var, bir de -kolaycılığın da belki sonucu olarak- ihmaller var. Bunun için çok kısa bir tarihçe yapmak zorundayım. Çünkü tarihe baktığımız zamanki devlet-toplum ilişkileriyle şimdiki çok farklı. Mutlakiyet rejimlerinin hâkim olduğu dönemlerde, başta kim varsa -hükümdar, kral veya kraliçe veya sultan-

Devletin ülkesi onun tarlası-arazisi, özel mülkü. Üstünde yaşayan insan, hayvan ve eşyalarla mallarla birlikte. Mal, hepsi de mal. İlk defa Fransız Devrimi ve sonrasında bir “ulus” kavramı ortaya çıktı. “*Ulus devlet*” kavramı ortaya çıktı ve büyük dalgalanmalara neden oldu. Pek çok diğer devlette de hareketlere neden oldu ve bunun sonucu sınırlarda değişiklikler oldu, yeni devletler oluştu. Ama devlet-toplum ilişkileri bağlamında, sorunların bitmediği görüldü. Bir de baktık ki, sınırları bu ölçüyle de çizseniz, mikro cerrahi gibi bir sınır çizmeniz asla mümkün değil. Bir yerden bir çizgi geçiriyorsunuz, ailenin bir kısmı bu tarafta, bir kısmı öbür tarafta. Etnik vd. farklı topluluklar var o ulus devletin içinde kalan, yaşayan. Azınlık kavramı ortaya çıktı. Bu insanlar nasıl rahatlatılabilir ki, bunlar biz de kendi devletimizi isteriz demesinler. Bunlara biz öyle bazı haklar tanıyalım ki, olabilecek ayrılıkçı hareketlere karşı, “*daha ne istiyorsunuz?*” diyebilelim. Azınlıklar hukuku böyle ortaya çıktı. Şimdi bu, Fransız Devrimi ile ortaya çıkan “ulus” ve “ulus devlet” kavramına bir dönüşüm getirdi. Bu defa “vatan” kavramı öne çıktı, “vatan” ve “vatandaş.” Bakın etnisiteden uzaklaşıyor. Burada, bu vatanda yaşayanlar hepsi bizdendir anlamında bir söylem bu.

Şimdi bugün biz hâlâ -maalesef politik liderliği yürüten kadrolarımız dâhil- insan hakları kavramını bile tam olarak anlayamamış durumdayız. Niye? Bu konuyu açtığımız zaman özellikle Türkiye'nin iç güvenlik sorunu bağlamında, 10 yıllardır söylenen şey şudur: “*Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşların hepsi eşittir, hepsi birinci sınıftır.*” Hem hukuk, hem de uygulamada bunun böyle olmadığını hepimiz biliyoruz. Kendi aramızda bile. Hani “*beyaz Türkler*” arasında bile. Dolayısıyla, “*sorun yoktur, daha ne istiyorsunuz?*” vb. söylemlerin fazlaca anlamı ve önemi yoktur. Eğer insan hakları kavramını yakından analiz etmiş olsaydık, burada kademe kademe artan kapsamda haklar demetlerinin söz konusu olduğunu görürdük.

Bir, sadece insan olmanız nedeniyle, vatandaş olmadan da yararlanacağınız temel insan hakları var. Dünyanın herhangi bir yerinde sahip olmanız gereken haklar vardır. Din, dil ırk vb. hiçbir ayırım yok. İki, bizde halen yok, ama Batı Avrupa ülkelerinde var: Yabancısınız, ama diyelim ki Almanya veya Fransa'da sürekli olarak oturuyorsunuz, artık hayatınızı oraya bağlamışsınız, “*arti*” haklarınız var. O demin sözünü ettiğimiz çekirdek insan haklarına “*arti*” haklar. Yerel seçimlere katılmak dâhil buna. Bakın “*arti*” haklardan söz ediyorum.

Üç: Burada da bitmedi, eğer bir de vatandaşlık elde ettiyseniz siyasi haklar dâhil, bir yeni haklar grubunu elde ettiniz. Hep haklar ekleniyor bakın. Dört: Azınlıksanız orada, hangi nedenle azınlık iseniz, etnik köken mi, dil mi, din mi? Ona özel *arti* haklara sahipsiniz. Yani

azınlık diye bizim genellikle küçümseyerek baktığımız insan toplulukları, sıradan bizim vatandaşlarımızdan daha “fazla” / “arti” haklara sahip insanlar olması gereken topluluklardır. Bu incelikleri anlamadan sorunları çözmemiz mümkün değil. Ama ülkeye sadakat, anayasaya sadakat, öncelikle vatandaşlar bakımından önemlidir. Buna karşılık, hiçbir ayırım gözetmeden devlete karşı silah çeken kimse, o eyleminin karşılığını alacaktır.

Devlet toplum ilişkilerinin önemi bu bakımdan çok çok önemlidir. Bizde 10 yıllardır sürdürülen mücadelede, gerek kolluk kuvvetlerinin gerek güvenlik kuvvetlerinin harekât hukuku dediğimiz bir hukuk var, o benim özel ilgi alanımdır. Onun çok iyi anlaşılamamış olması nedeniyle, vatansever duygularla yapmış olabileceği epey sayıda yanlış eylemler uyguladığı yanlış önlemler söz konusu olabilir. Bunun olumsuz sonuçlarını hemen görmezsiniz. Bunun sonuçlarını uzun vadede görürsünüz ve 30 sene önce benim babam da askerdi, bunu sık sık söylüyorum. Benim babamın muvazzaf askerlik görevini yürüttüğü uzun yıllar boyunca, Kürt kökenli askerler en güvenilir asker grubuydu. Bir emir verin, ölür o emrin aksine bir şeye izin vermez iken, ben onun oğlu olarak yine askerdim. Öyle bir değişim yaşadık ki, soru işaretleri çoğaldı, giderek de çoğaldı.

Demin de dediğim gibi, şimdi içinde bulunduğumuz şartlarda olduğu gibi, silahlı şiddet eylemleri ortaya çıkmışsa, hiçbir devlet buna karşı hareketsiz kalmaz. Altını çizerek söylüyorum, gerekli ve orantılı karşılığı verir, gereğini yapar. Ama bunun işte kuralları var. Biz Türklerin angajman kuralları diye hep söylediğimiz, bu son günlerde çok tekrarlanıyor. Bizim milletçe şöyle bir şeyimiz var. Kelimenin aslı İngilizcedir, Amerikalıların Vietnam tecrübelerinden gelir. Bizim entelektüel çevrelerimizin alışkanlığı var, İngilizce kelimeyi Fransızca okuyup Türkçe kabul etmek. Angajman kuralları demişiz, çatışma kurallarıdır bu. Çatışma kurallarının, hani şu Rus uçağının düşürülmesini hatırlayın. Türkiye'nin başına ne işler açtığını hatırlayın. O olay bu kavramın bizde iyi anlaşılmadığını veya iyi uygulanmadığını gösteriyor. Çatışma kurallarının amacı tam da o gibi durumları - olabildiğince- önlemektir. Her saniye havada uçan pilot, başbakanla görüşemez, komutanıyla bile görüşemez. Görevi bellidir, şartları bellidir, karşılaşılabileceği senaryolar bellidir. Otomatik olarak ne olursa ne yapacağını bilir ve hiç kimseye sormadan gerekeni yapar veya dur denilen bir sınırı da vardır onun, orada da durur.

Bir de davranış kuralları vardır. Şimdi geniş bir alanda harekât yürütülüyor, oraya herkes giriyor. Milletvekili de gidiyor, diplomat da gidiyor, basın mensubu da gidiyor, herkes gidiyor. Kime ne yapacağını o bölgede görev yapan insanlar bilirler. Bunlar konusunda eğer

iyi kurallar bu kişilere anlatılamamışsa... Bir de angajman kuralları iki seviyelidir. Son günlerde tartışıldığı için söylüyorum. Bir kısmı tek er seviyesinde deriz biz onu. Basit her erin bilmesi gereken bir şeydir. Bunların gizliliği filan da yoktur. Ama komuta makamlarına yönelik angajman kuralları gizlidir. Televizyon kanallarında üst düzey yetkililer tarafından kamuoyu önünde tartışılmaz. Onları eğer açıklarsanız, karşı taraf kendisini çok güzel ayarlar ve sizin boşluklarınızı kullanır.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Evet, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi'nin düzenlemiş olduğu "*Terörün Değişen Yüzü*" konulu panelimizin sonuna geldik. Birbirinden değerli hocalarımızın çok kıymetli sunumlarını dinledik. Ben çok faydalandım, eminim sizler de öyle.

Hepsine ayrı ayrı son derece teşekkür ediyorum. Sizlere de ayrıca katılımlarınızdan, sorularınızdan ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim. Sağ olun.